

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних відносин і права
Кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації

ДИПЛОМНА РОБОТА

Магістр

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність 014.02 Середня освіта (Мова та література (англійська))

на тему: **Методика використання нетрадиційних форм уроків у
формуванні іншомовної лексичної компетентності учнів 10-х
класів**

ДРСОА.017145.01.04

Виконала: студентка 2-го курсу
група СОАм-21-1

І. П. Криндисарук

Керівник
канд. пед. наук, доц.

С. В. Король

До захисту допускаю:
Зав. кафедри іншомовної освіти і
міжкультурної комунікації
д-р пед. наук, проф.

_____ 2022 р.

Н. М. Бідюк

Бланк завдань

АНОТАЦІЯ

Криндисарук І. П. Методика використання нетрадиційних форм уроків у формуванні іншомовної лексичної компетентності учнів 10-х класів. – Дипломна робота магістра.

Дипломна робота магістра на здобуття кваліфікації магістра за спеціальністю 014.02 Середня освіта (Мова та література (англійська)). – Хмельницький національний університет, факультет міжнародних відносин і права, кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації, наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Король С. В. – Хмельницький, 2022.

Загальний обсяг роботи становить 100 сторінок, із них – 89 сторінок основного тексту. Робота містить 4 додатки та 73 джерела посилань.

Ключові слова: іншомовна лексична компетентність, лексичні знання, лексичні навички, лексична усвідомленість, нетрадиційні форми уроків, комплекс нетрадиційних форм уроків для формування іншомовної лексичної компетентності учнів 10-х класів.

Дипломна робота магістра присвячена дослідженню методики використання нетрадиційних форм уроків у формуванні іншомовної лексичної компетентності учнів 10-х класів на уроках англійської мови.

У роботі розглянуто проблему формування іншомовної лексичної компетентності в учнів 10 класів, визначено її складові та особливості; проаналізовано проблему використання нетрадиційних форм уроків англійської мови; виявлено ефективні форми нетрадиційних уроків для формування іншомовної лексичної компетентності в учнів 10-х класів; розроблено комплекс нетрадиційних форм уроків для формування іншомовної лексичної компетентності в учнів 10-х класів та експериментально перевірено ефективність його використання на уроках англійської мови.

Підпис автора

Дата подання роботи до захисту

SUMMARY

Kryndysaruk I. P. Methods of Using Non-Traditional Forms of Lessons to Develop the 10th Grade Students' Lexical Competence in Foreign Language Learning. – Master's thesis.

Thesis for acquiring Master's degree in specialty 014.02 Secondary education (Language and Literature (English)). – Khmelnytskyi National University, Faculty of International Relations and Law, Department of Foreign Language Education and Intercultural Communication, scientific supervisor: Doctor of Philosophy (Pedagogics), Assoc. Professor Korol S. V. – Khmelnytskyi, 2022.

The paper consists of 100 pages, the main text comprising 89 pages. The work contains 4 appendices and 73 cited sources.

Keywords: foreign language lexical competence, lexical knowledge, lexical skills, lexical awareness, non-traditional forms of lessons, lesson plans of non-traditional forms of lessons for the formation of foreign language lexical competence of 10th grade students.

The master's thesis is devoted to the methodology of using non-traditional forms of lessons in the formation of foreign language lexical competence of 10th grade students in English lessons.

The problem of developing the 10th grade students' lexical competence in foreign language learning has been clarified in the work, its components and features has been defined; the problem of using non-traditional forms of English lessons has been analysed; effective forms of non-traditional lessons to develop the 10th grade students' lexical competence in foreign language learning have been identified; a complex of non-traditional forms of lessons to develop the 10th grade students' lexical competence in foreign language learning has been developed and the effectiveness of its use in English lessons has been experimentally prove

Author's signature

The date of the work submission to defence

ЗМІСТ

	С.
Вступ.....	6
1 Теоретичні основи використання нетрадиційних форм уроків у формуванні іншомовної лексичної компетентності учнів 10-х класів	10
1.1 Поняття іншомовної лексичної компетентності та її основні складові	10
1.2 Особливості формування іншомовної лексичної компетентності учнів 10-х класів.....	18
1.3 Нетрадиційні форми уроків англійської мови.....	22
1.3.1 Особливості нетрадиційних форм уроків англійської мови.....	22
1.3.2 Уроки з використанням сучасних аудіовізуальних та технічних засобів навчання (інтернет-урок, відеоурок).....	27
1.3.3 Уроки, спрямовані на встановлення міжпредметних зв'язків (інтегрований урок, урок-проект).....	33
1.3.4 Уроки творчості (урок-екскурсія, урок-спектакль, урок-свято, урок-інтерв'ю, урок-мюзикл, урок-брейн-ринг).....	37
2 Методика використання нетрадиційних форм уроків для формування іншомовної лексичної компетентності учнів 10-х класів.....	45
2.1 Розроблення та використання комплексу нетрадиційних форм уроків для формування іншомовної лексичної компетентності учнів 10-х класів.....	45
2.2 Організація та проведення експериментальної роботи щодо реалізації комплексу нетрадиційних форм уроків.....	65
2.3 Аналіз результатів експериментального дослідження	77
Висновки	86
Перелік джерел посилань.....	90
Додаток А Ілюстрація – доповнення до лексичної вправи «Modes of transport».....	97
Додаток Б Вправа на заповнення пропусків у реченнях	98
Додаток В Лексична вправа «Pumpkin Patch».....	99
Додаток Г Вербальна опора для вправи «Symbols of Ireland».....	100

ВСТУП

Актуальність теми дипломної роботи. У наш час одним із найважливіших засобів підвищення пізнавального інтересу до вивчення англійської мови, розвитку критичного мислення та якості знань здобувачів освіти є основна форма навчання в освітньому процесі – урок, зокрема його різновид – нестандартний або нетрадиційний урок. Відеоурок, урок-інтерв'ю, урок-свято, урок-екскурсія, урок-спектакль та інші форми занять є методично високоефективними та реалізують нетрадиційні форми навчання, розвиток та виховання учнів. Вони розширюють кругозір, розвивають креативність та цікавість учнів. Формуванню іншомовної лексичної компетентності сприяє додавання в зміст уроку матеріалів, які допомагають учням набагато краще осягнути інформацію про життя на планеті, учні мають змогу брати участь у спільних творчих, дослідницьких і наукових проєктах на уроках англійської мови. Актуальність застосування нетрадиційних уроків у формуванні іншомовної лексичної компетентності полягає в їх результативності та ефективності. Основна частина нетрадиційних форм уроків має інноваційний характер, що означає впровадження різноманітних інтерактивних методів під час навчальної діяльності, що на сьогоднішній день має особливе значення для проведення сучасного уроку англійської мови. Адже, як відомо, краще сприймається та інформація, яка є цікавою для учнів. Саме тому проблематика дослідження є вельми актуальною на даний момент.

Стратегічними нормативними документами, які окреслюють пріоритети навчання і викладання іноземної мови у ЗЗСО в Україні є такі: Закон України «Про освіту» (2017 р.), «Концепція розвитку освіти України на період 2017–2029 роки» (2014 р.), «Концепція «Нова українська школа» (2016 р.); Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898; «Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти III ступеня (профільна середня освіта)», розроблена на виконання Закону України «Про

освіту» і затверджена наказом МОН від 20.04.2018 № 407; «Методичні рекомендації про викладання іноземних мов у 2022/2023 навчальному році» (2022 р.); «Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10 – 11 класи» (2017 р.) та ін.

Дослідженням питань нетрадиційних форм навчання займалися такі вітчизняні науковці, як: Ю. Мальований, Н. Мойсеюк, Л. Опеньок, Н. Островецька, Т. Сидоренко, В. Чайка та інші. Так, Н. Мойсеюк та Ю. Мальований займалися вивченням усіх існуючих форм навчання і лише як аспект розглядали нетрадиційні форми; інші ж (Т. Сидоренко, Н. Островецька та інші) – зосередили увагу саме на нетрадиційних формах навчання, вивчали їх особливості, місце у сучасному педагогічному процесі. Проблему формування іншомовної лексичної компетентності досліджували О. Бігич, Н. Бориско, І. Задорожна, Н. Микитенко, Л. Морська. О. Космодем'янська (місце мовленнєвих ситуацій у навчанні дітей англійської мови засобами телебачення), Є. Матецька (роль мовленнєвої гри у процесі вивчення іноземної мови), А. Поніматко (ігрове моделювання іншомовного спілкування).

До іноземних вчених, що розглядали проблему формування іншомовної лексичної компетентності, належать: В. Еванс (V. Evans), Дж. Річардс (J. Richards), Р. Шмідт (R. Schmidt), Ю. Кормош (J. Kormos), Б. Доці (B. Dócsi), Д. Белгар (D. Belgar), А. Хант (A. Hunt) та ін.

Незважаючи на наявність наукових досліджень, досліджувана проблема залишається недостатньо проаналізованою, як вітчизняними, так й іноземними вченими. Отже, тема дипломної роботи «Методика використання нетрадиційних форм уроків у формуванні іншомовної лексичної компетентності учнів 10-х класів» є актуальною та перспективною.

Об'єкт дослідження – процес розвитку іншомовної лексичної компетентності учнів 10-х класів на уроках англійської мови.

Предмет дослідження – комплекс нетрадиційних форм уроків для формування іншомовної лексичної компетентності учнів 10-х класів на уроках англійської мови.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати методику використання нетрадиційних форм уроків у формуванні іншомовної лексичної компетентності учнів 10-х класів та експериментально перевірити ефективність розробленого комплексу уроків.

Досягнення мети дослідження потребує розв'язання таких завдань:

1. Розглянути проблему формування іншомовної лексичної компетентності в учнів 10-х класів, визначити її складові та особливості.

2. Проаналізувати проблему використання нетрадиційних форм уроків англійської мови.

3. Виявити ефективні форми нетрадиційних уроків для формування іншомовної лексичної компетентності в учнів 10-х класів.

4. Розробити комплекс нетрадиційних форм уроків для формування іншомовної лексичної компетентності в учнів 10-х класів та експериментально перевірити ефективність його використання на уроках англійської мови.

Методи дослідження. Розв'язання поставлених завдань вимагає використання наступних методів дослідження: теоретичних – методи аналізу та синтезу, які ми використовували для роботи з теоретичним матеріалом, порівняння для визначення рівня розвитку іншомовної лексичної компетентності в учнів 10-х класів до та після проведення експерименту, теоретичне узагальнення для формування висновків; емпіричних – спостереження за процесом навчання іншомовної лексичної компетентності в учнів 10-х класів, анкетування для з'ясування їх думки щодо різних методів навчання іншомовної лексичної компетентності, метод експерименту – для перевірки достовірності припущення щодо ефективності використання комплексу нетрадиційних форм уроків для формування іншомовної лексичної

компетентності в учнів 10-х класів; математичної статистики для кількісної обробки отриманих результатів дослідження.

Практичне значення дослідження полягає у можливостях подальшого використання розробленого комплексу нетрадиційних уроків для формування іншомовної лексичної компетентності учнів 10-х класів, який може бути використаний у шкільній практиці вчителями загальноосвітніх шкіл, під час практичних занять з методики викладання англійської мови, у процесі проходження педагогічної практики, під час написання курсових та дипломних робіт.

Апробація результатів дослідження. Найвагоміші результати дослідження опубліковано у збірнику матеріалів науково-методологічного Інтернет-семінару «Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів» (м. Хмельницький, 19 травня 2022 р.)

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (73 найменування, з них 22 – іноземною мовою), чотирьох додатків на чотирьох сторінках. Повний обсяг тексту складає 100 сторінок, з них 89 сторінок основного тексту. Робота ілюстрована 7 таблицями та 7 рисунками.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ УРОКІВ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10-Х КЛАСІВ

1.1 Поняття іншомовної лексичної компетентності та її основні складові

Поняття «лексична компетентність» (ЛК) у методиці викладання іноземних мов трактують як багатоаспектне явище та якість мовної особистості. ЛК розглядається як наявність певного запасу лексичних одиниць, здатність до миттєвої рефлексії з довготривалої пам'яті еталона слова (Н. Горбунова), здатність до адекватного використання лексем (А. Богуш, О. Аматыєва).

На думку С. Ніколаєвої, «лексична компетентність – це здатність людини до конкретного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших мовців, що базується на складній і динамічній взаємодії відповідних знань навичок, умінь і лексичної усвідомленості» [6, 215].

С. Ніколаєва стверджує, що «під іншомовною лексичною компетентністю розуміють лексичні знання, уміння використовувати лексику в мовленні, усному та писемному. Воно реалізується насамперед через розвиток умінь і навичок основних видів мовленнєвої діяльності, зокрема рецепції, продукування, і реалізується як в письмовій, так і в усній формах» [6, 218].

Іншомовна лексична компетентність включає в себе три ключові складові: лексичні навички, лексичні знання та лексичну усвідомленість.

Лексичні навички слід розглядати як важливу складову змісту навчання іноземної мови. Навички вживання і правильного інтуїтивного розуміння на основі мовлення лексичних зв'язків між графічно-моторними і слухомовленнєвими формами слова та його значенням в іншомовній лексиці, а також зв'язки між словами іншомовної мови називають лексичними навичками.

Існують рецептивні й репродуктивні лексичні навички. Рецептивна лексична навичка – це автоматизоване сприйняття й усвідомлення лексичної одиниці в усному та писемному мовленні, а саме: □

- розпізнавання та класифікування усної та письмової форм лексичної одиниці; □
- поєднання лексичної одиниці з відповідним предметом; □
- переконливе припущення про значення лексичної одиниці.

Репродуктивна лексична навичка – це автоматичне використання лексичної одиниці в усному та писемному мовленні, а саме: □

- відбір лексичної одиниці із довготривалої пам'яті; □
- вживання лексичних одиниць в усному мовленні; □
- лексична сполучуваність;
- обрання відповідного стилю (офіційний/неофіційний).

Основу всіх видів мовленнєвої діяльності складають лексичні навички, тому задля досконалого володіння іноземною мовою необхідно формувати різні види лексичних навичок: говоріння, аудіювання, письма, читання та перекладу. Лексичні навички вирізняються рівнем автоматизованості, гнучкості і формуються поетапно. [23, 216].

Виділяють три послідовні етапи у процесі формування лексичної навички:

1. Орієнтовно-підготовчий. Етап введення нових лексичних одиниць, семантизація та їх первинне відтворення. Цей етап передбачає актуалізацію якнайбільшої кількості асоціативних і логічних зв'язків нового слова з попередніми знаннями учнів, наявним у них мовним досвідом. Це дасть змогу для введення нових лексичних одиниць в уже сформовані семантичні структури та у такий спосіб швидше виробити нові стереотипи.

2. Стереотипізуюче - ситуативний. Наступний етап включає наступні операції: створення міцних лексичних зв'язків в однотипних мовних ситуаціях і ситуативне тренування. На даному етапі відбувається автоматизація сталих

компонентів мовної дії. Рефлексивний компонент діяльності є важливою складовою цього етапу, оскільки завдяки йому автоматизованість формується на свідомій основі.

3. Варіативно-ситуативний етап. На цьому етапі відбувається створення лексичних зв'язків та автоматизація мовленнєвих дій в різних контекстах та варіативних ситуаціях. Метою варіативно-ситуативного етапу є подальше формування автоматизованості та гнучкості навички. На даному етапі слід розвивати в учнів уміння ситуативного і самостійного використання лексичних одиниць в усному та писемному мовленні.

Завідувач відділу навчання іноземних мов Інституту педагогіки НАПН України В. Редько виділяє наступні особливості формування лексичних навичок: «процес навчання лексичного аспекту мовлення реалізується у взаємовідношенні з навчанням граматики та вимови. Ознайомлення з новими лексичними одиницями згідно з комунікативним підходом вивчення англійської мови в основному здійснюється в певному контексті. Це допомагає учневі побачити чи почути нову лексичну одиницю і скласти початкове враження про її значення, функцію в мовленні та форму. Нові лексичні одиниці переважно вживаються в усному мовленні вчителя, або ж у письмовому вигляді під час читання.

Існують різні способи семантизації нової лексики:

- 1) вживати доцільні зображення, предмети, дії;
- 2) виявляти значення із контексту;
- 3) перекладати слова рідною мовою.

Вчитель у випадку застосування принципу безперекладної семантизації має задовольняти потребу, аби зображення, предмет або дія, які використовуються для того, щоб розкрити значення нової лексичної одиниці, не викликали в учнів подвійної асоціації. Згодом, після демонстрації нових лексичних одиниць у такий спосіб лексичний матеріал повинен відпрацьовуватись у різних лексичних вправах і завданнях. Важливо

виконувати таку роботу поетапно, використавши спочатку лексичні одиниці у словосполученнях уже з попередньо вивченими словами, у реченнях і мікрОВисловленнях. Для того, щоб тренувати використання нових лексичних одиниць, кожній з них необхідна різна кількість вправ і різна тривалість їх відпрацювання на практиці. На уроках доречно використовувати вправи, які спрямовані на опрацювання нової лексики у мовленнєвих ситуаціях з комунікативною спрямованістю. Адже вони допомагають учням більш чітко усвідомити функції лексичної одиниці в мовленні.

На тренувальному етапі важливо зосередитися на засвоєнні учнями значення, форм і функцій нових лексичних одиниць як у продуктивних, так і рецептивних видах мовленнєвої діяльності. Аби кожна нова лексична одиниця опановувалась міцніше, потрібно залучати для оволодіння нею слуховий, зоровий, мовленнєво-моторний і руховий аналізатори. Це означає, що вона «проходить» через чотири канали сприймання. Систематичне повторення упродовж усього навчального курсу в різноманітних ситуаціях спілкування та частотність використання лексичних одиниць допомагає міцному засвоєнню лексики» [41, 10–11].

Щодо власне організації вивчення нового лексичного матеріалу, то цей процес складається з чотирьох етапів:

- налаштування учнів до розуміння нового лексичного матеріалу та стимулювання їх до активного процесу учіння;
- сприймання нового лексичного матеріалу;
- розуміння, запам'ятовування нового лексичного матеріалу та його використання у різних ситуаціях.
- вживання нових лексичних одиниць у багатьох видозмінених ситуаціях.

Перш за все, іншомовну лексичну компетентність слід формувати, вивчаючи вимову та написання слів. Учень повинен ознайомитись із будовою слова, тобто вміти розрізняти морфеми слова та знати найпоширеніші похідні

та відмінкові форми. Отож, необхідно засвоїти синтаксичний взаємозв'язок слів у словосполученнях і реченнях. Крім того, необхідно засвоїти порівняльне, емоційне та прагматичне значення слова, а також лексичні взаємозв'язки слів, тобто синоніми, антоніми, гіпоніми.

Іншомовну лексичну компетентність можна формувати поетапно, вводячи в навчальний процес систему вправ у поєднанні зі змістовими та ситуативними характеристиками комунікативної взаємодії.

Лексичні знання – це зображення на рівні свідомості учня певних результатів розпізнавання лексичної системи іноземної мови у вигляді розуміння цієї системи і правил користування нею.

Лексичні знання включають в себе знання про: □

- форми слова (усну і письмову); □
- лексичну сторону мовлення; □
- їх семантику; □
- здатність лексичної одиниці мати власні відповідні антоніми, синоніми, омоніми, пароніми, стилістичну і соціокультурну забарвленість; □
- синтаксичну і лексичну сполучувальні цінності слова; □
- правила і способи творення слів;
- види словників; □
- основні терміни, які стосуються структури слова (корінь, основа, суфікс);
- схожість та/або розбіжність у лексичних системах рідної та іноземної мов. [23, 215].

До лексичних знань належать:

- знання звукової форми лексичної одиниці, необхідної для її правильної вимови й визначення, звукового розрізнення;

- знання графічної форми, правил орфографії, необхідних для правильного написання лексичної одиниці та її визначення й розуміння в процесі читання;
- засвоєння граматичних знань, необхідних для побудови форм слова; пізнання, пов'язане з правилами зв'язку відповідних слів у мовленні, пізнання семантики слова, необхідної для побудови відповідних словосполучень у мові, що вивчається.

О. Овчарук виділяє такі допоміжні лексичні вміння:

а) вміння усвідомленого застосування лексичних знань:

- усвідомлення використання лексичних «правил» в їх розгорнутому або фрагментарному вигляді; різні усвідомлені зіставлення з рідною мовою;
- згадування позитивного досвіду у використанні слів у сполучуваності їх з іншими (усвідомлена аналогія);
- згадування негативного досвіду у вживанні і сполучуваності слів; спливання в свідомості внутрішнього образу слова і поєднання лексичної одиниці з іншими;
- використання норм словотворення для самостійного словотворення;

б) вміння створювати категорійні поняття на рівні лексики;

в) вміння лексичного перифраза (вміння використовувати для вираження думок обмежений мовний матеріал);

г) вміння оперативного пригадування слів (на основі семантико-асоціативних зв'язків слів) [20, 163].

Лексична усвідомленість є ще одним ключовим компонентом іншомовної лексичної компетентності і частиною загальної мовної усвідомленості, або рефлексивного підходу до мовних явищ і мовленнєвої діяльності, що сприяє особистому оволодінню іншомовною комунікативною компетентністю. Розвиток лексичної усвідомленості передбачає розвиток інтересу та

зосередженості на свідомому розгляді аспектів мови, вивчення мови та використання мови.

Лексична усвідомленість включає в себе такі цілі:

- допомогти учням отримати позитивне ставлення до вивчення лексики;
- покращити навчальні навички учнів;
- розвинути в учнів сталий інтерес до аналізу лексики різних мов і використання лексики;
- покращити розуміння способів використання лексики, яка використовується для багатьох цілей.

Лексична усвідомленість – це здатність учня:

- розмірковувати над розвитком і процесами формування власної лексичної компетентності та опановувати іншомовний лексичний матеріал, створюючи систему особистих лексичних знань;
- усвідомлено розпізнавати та використовувати нові лексичні одиниці, їх характерні риси та закономірності утворення і функціонування;
- розуміти плюси і мінуси свого типу «мовця» і «учня» стосовно оволодіння лексичною компетентністю ;
- робити аналіз власного використання нової лексики і робити відповідні висновки.

Розрізняють семантичні взаємозв'язки слів, наприклад: синонімічні; антонімічні; лексико-семантичні; тематичні. Англійська лексикологія включає також лексико-семантичні поняття, а саме: лексичне значення; однозначні та багатозначні слова; пряме і переносне значення; омоніми; синоніми; антоніми. Словниковий запас може формуватися прямо або опосередковано. При безпосередньому навчанні учні виконують спеціально складені вправи та завдання для розвитку словникового запасу [13, 34].

Мовні вправи, які формують в учнів мовні навички словозміни і словотворення, позитивно впливають на їх розвиток; доцільно набувати і поповнювати словниковий запас шляхом виконання спеціальних вправ, оскільки лексичні вправи є однією з форм комунікативної діяльності. При опосередкованому вивченні лексики учень зосереджується на іншій формі діяльності, наприклад, на аудіюванні чи читанні, і водночас непомітно засвоює слова. При формуванні іншомовної лексичної компетентності учнів слід приділяти більше уваги опосередкованому шляху оволодіння словниковим запасом.

Загальною рисою вивчення лексики є розгляд лексичної компетентності з точки зору ряду легко вимірних параметрів. Одна з найбільш загальноприйнятих точок зору засвоєння словникового запасу полягає в тому, що набуття знань про слова відбувається впродовж безперервного розвитку. Основна ідея полягає в тому, що знання слів розвивається в певному ієрархічному порядку. З точки зору Генріксена, лексична компетентність має тривимірну модель:

- (I) від часткового до точного знання,
- (II) глибина знань,
- (III) вимір від сприйняття до продуктивності.

Перший вимір, знання від часткового до точного, стосується в основному широти або розміру словникового запасу знань і означає своєрідну подорож учня від простого розпізнавання слів, що переходить через кілька етапів часткового знання, до точного рівня розуміння, що є результатом розширення бази знань учня. Однак розмір словникового запасу не може бути єдиним виміром, за яким автор може прийти до розуміння лексичної компетентності користувача мови.

У цьому контексті другий і третій виміри моделі Генріксена є досить важливими. Другий вимір, глибина знань, стосується зв'язку слова з іншими словами в лексичній системі. Типи відношень між мовними одиницями можуть

бути парадигматичними (антонімія, синонімія, гіпонімія тощо) або синтагматичними.

Третій вимір, вимір від сприйняття до продуктивності, стосується рівня володіння словниковим запасом, що відображається в розумінні та продуктивних здібностях учня. Рецептивний словниковий запас, очевидно, більший за обсягом, оскільки він стосується лише здатності розуміти лексичну одиницю.

Генріксен зазначає, що «чим більший словниковий запас учня, тим міцніше нові слова вбудовуються у вже існуючу мережу слів, а розвиток глибини словникового запасу передбачає реструктуризацію мережі слів» [57, 303- 307].

1.2 Особливості формування іншомовної лексичної компетентності учнів 10-х класів

Формування іншомовної лексичної компетентності учнів 10-х класів, а також формування лексичних навичок зокрема, починається з накопичення спостережень за використанням слова в різних контекстах (графічних і звукових). Це перший етап формування іншомовної лексичної компетентності, який пов'язаний з накопиченням емпіричних знань.

Після цього учні роблять початкові узагальнення про використання іншомовного слова, дають семантичну характеристику ядра слова. Як підсумок, учні опиняються на наступному етапі формування лексичної компетентності – рефлексивних знань про слово.

Третій етап у формуванні іншомовної лексичної компетентності стосується теоретичних знань про лексичну систему мови.

Четвертий етап у розвитку іншомовної лексичної компетентності (заключний етап) пов'язаний з швидким розрізненням лексичних одиниць в текстах різної модальності, використанням одиниць активного лексичного мінімуму для вирішення різних комунікативних ситуацій. Цей етап іншомовної

лексичної компетентності пов'язаний з виконанням практичних дій з іншомовним словом.

Як результат формування іншомовної лексичної компетентності, учні 10-х класів володіють наступними вміннями:

- швидкий пошук слова в ментальному лексиконі;
- свідоме сприймання та імітування звукової форми іншомовного слова;
- реконструювання когнітивного образу слова в природну мовну форму;
- виділення предмету говоріння і організація навколо нього лексичних одиниць;
- висловлення однієї і тієї ж думки різними лексичними засобами (лексична гнучкість);
- формулювання здогадок про значення невідомих слів по їх складових;
- підбір спеціальних лексичних одиниць для виразності мовлення;
- вирішення проблеми нестачі лексичних одиниць різними шляхами та здійснення лексичної самокорекції.

Наявність названих показників в повному обсязі свідчить про достатньо високий рівень формування іншомовної лексичної компетентності, що забезпечує смислову сторону висловлювання.

Набутий учнями мовний досвід на попередніх ступенях вивчення мови (у середній школі зокрема) у старшій школі в свою чергу (10–11 класи) систематизується й узагальнюється. Методи і види навчальної діяльності у більшій мірі набувають форм, які наближені до реальних мовленнєвих ситуацій та умов спілкування.

У 10-му класі вчителі все більше використовують інтерактивні, проєктні, творчі, групові форми роботи учнів. Згідно з навчальним профілем диференціюється зміст освіти. Професійно спрямовані лексичні одиниці

з'являються відповідно до конкретної галузі знань. Завдяки використанню такого виду навчальної діяльності, як самостійне читання, збільшується пасивний лексичний мінімум учнів. Отже, самостійна робота учнів з новою лексикою теж збільшується та вдосконалюються прийоми користування двомовними та одномовними словниками [23, 219].

У свою чергу, О. Казачінер, стверджує, що «застосування різноманітних організаційних форм під час уроків та їх варіативне поєднання згідно зі змістом та дидактичною метою, визначених за навчальною програмою, забезпечує ефективність навчального процесу» [16, 106].

У наш час вчителі володіють усіма необхідними ресурсами та досконалою матеріально-технічною базою, щоби відмовитись від збірників із застарілими завданнями та нецікавої теорії на користь нових творчих та креативних методик навчання лексики, які б не тільки відповідали вимогам до мовного рівня учнів 10-х класів, але й разом з тим мотивували та зацікавлювали молодь. Для того щоб досягнути поставленої мети у процесі вивчення англійської мови, варто пам'ятати про забезпечення методологічного компонента змісту навчання лексики, який включає в себе усі потрібні роз'яснення з приводу вибору стратегій, способів вивчення слів та їх ефективного використання під час уроків англійської мови та в процесі самоосвіти.

Найпоширенішими проблемами спілкування англійською мовою учнів 10-х класів є використання лексичних одиниць у невластивому їм значенні, і, як наслідок, нечітке формулювання речень з паузами та іншими труднощами, що виникають під час мовлення.

Труднощі формування іншомовної лексичної компетентності зумовлені трьома групами факторів.

Першу групу можна визначити як труднощі, які спричинені індивідуальними особливостями учнів. Це означає, що психологічні особливості учнів, рівень випадковості, усвідомленості та вибірковості

сприймання, тип уваги та пам'ять (довільна чи мимовільна), тип мислення (наочно-образне чи абстрактне) відіграють велику роль у засвоєнні другої іноземної мови. Рівень володіння другою іноземною мовою також залежить від рівня розвитку мовлення рідною мовою (особливо основного словникового запасу).

Друга група – труднощі, які викликані особливостями іноземної мови, що вивчається. Лексичні одиниці характеризуються відповідно до їх методологічної типології:

- форма лексичної одиниці (звукова, графічна, структурна);
- значення лексичної одиниці (хибна синонімія);
- вживання лексичної одиниці (її сполучуваність, особливості функціонування у мовленні).

Третя група – труднощі, які спричинені умовами навчання. Це пояснюється відсутністю чітко сформульованих цілей формування іншомовної лексичної компетенції в програмі з мови, відсутністю лексичних мінімумів з другої іноземної мови та невдало проведених лексичних фрагментів практичних занять.

Здебільшого основною причиною появи цих складнощів є утворений або відсутній базовий активний (слова, які учень постійно вживає для вираження власних думок в усній/письмовій формі, сприйняття англійської мови на слух під час аудіювання) або пасивний (слова, які учень використовує для того, щоб правильно зрозуміти усну/письмову інформацію) лексичний запас.

Основні критерії відбору лексичних мінімумів:

1. Сполучуваність.
2. Стилiстична необмеженiсть.
3. Семантична цiннiсть.

Додатковi критерiї вiдбору лексичних мiнiмумiв:

1. Регулярнiсть вживання у мовленнi.
2. Багатозначнiсть лексичної одиницi.

3. Словотворча здатність лексичної одиниці.

Так, лексичний мінімум учня на кінець 11-го класу учня повинен становити не менше 2500 слів. Через це на уроках англійської мови вчитель повинен забезпечувати лінгвістичну складову змісту навчання старшокласників, а саме формування словникового запасу, який потрібний для досягнення рівня B1 та успішної здачі іспитів.

1.3 Нетрадиційні форми уроків англійської мови

1.3.1 Особливості нетрадиційних форм уроків англійської мови

Нетрадиційні форми уроку з англійської мови є важливою складовою у процесі здобування знань з цього предмету, тому що під час уроку зростає розумова діяльність та активність учнів, вони стають більш самостійними та ініціативними. Крім того, такі заняття мають безпосередній вплив на якість засвоєння матеріалу.

Наприкінці 80-х років ХХ століття педагогами-новаторами в методику викладання практично всіх навчальних дисциплін було впроваджене поняття «нестандартний урок». Під поняттям «нетрадиційний урок» розуміють нестандартне за своєю структурою та будовою навчальне заняття, для проведення якого використовується своєрідна креативна методика.

Аналогічних поглядів дотримується Н. Мойсенюк, стверджуючи, що «нестандартні уроки більше подобаються учням, ніж буденні навчальні заняття. У них незвичайні задум, організація, методика проведення. Тому досить багато педагогів бачать у них прогрес педагогічної думки, правильний крок у напрямку демократизації школи» [25, 320].

Процес розробки нетрадиційного уроку допомагає ознайомитися з багатьма його позитивними рисами:

- подолання складнощів з дисципліною на уроці;
- дієвий розподіл часу;

— додавання до навчального процесу емоційної сфери (а не лише раціональної).

Однією з найважливіших умов посилення ефективності реалізації навчального процесу є плідний відбір сукупності педагогічно доцільних методів навчання, які можуть бути застосовані на різних етапах уроку або уроку в цілому (методу-домінанти).

Існують такі критерії відбору методів навчання:

- методи навчання відповідають цілям, меті та завданням уроку та враховують специфіку навчального предмета і зміст навчального матеріалу;
- методи навчання реалізують принципи навчання;
- методи навчання добираються з урахуванням навчальних особливостей учнів;
- при виборі методів навчання необхідно зважати на умови та час, відведений для навчання;
- вибір методів навчання має враховувати реальні можливості вчителя.

Планування нетрадиційного уроку неможливе без використання різних сучасних методів:

1. Методи формування пізнавальних інтересів є необхідною складовою навчального процесу, адже вони піднімають настрій та пробуджують в учнів різні емоції: здивування, допитливість, морально-емоційні переживання. Особистий життєвий досвід вчителя, доцільно використані матеріали з художньої літератури та фільмів є важливими компонентами створення емоційної ситуації. Жвавість і емоційність історії зацікавлює учнів до засвоєння певних питань теми, що вивчається, так і до навчального матеріалу загалом.

2. Методи створення ситуацій новизни навчального матеріалу включають в себе вироблення нових знань та вмінь під час викладання, передбачення сфери для майбутнього їх використання, В учнів формується відчуття

збагачення новими знаннями, що підштовхує їх до самовдосконалення та отримання морального задоволення від інтелектуальної праці.

3. Методи пізнавальних ігор допомагають створенню доброзичливої та дружньої атмосфери, вивченню навчального матеріалу шляхом емоційно насиченої форми його репродукції. До того ж, пізнавальні ігри імітують різноманітні життєві обставини, відносини між людьми, взаємодію процесів та явищ у суспільстві. Ділові ігри поділяються на ділові, рольові та ситуативні. Серед ключових переваг використання цих методів виділяють подолання замкнутості та невпевненості. Крім того, вони допомагають самореалізації та цілковитому вираженню можливостей учнів. [19, 18]

І. Зайченко стверджує, що «пізнавальні ігри з урахуванням віку широко використовують у навчальній діяльності, адже вони передбачають ситуації переживання успіху, оскільки також спрямовані на створення ситуацій, але ігрових, які викликають яскраві емоційні переживання» [15, 202].

Включення різноманітних типів пізнавальної діяльності учнів, застосування проблемного навчання, впровадження міжпредметних зв'язків, реалізація самостійної роботи учнів, ліквідування перевантаженості та максимальна щільність є характерними для нетрадиційних форм уроків.

Нетрадиційні форми навчання передбачають:

- використання колективних форм роботи;
- розвиток умінь та навичок самостійної роботи;
- активізацію діяльності;
- більш повне досягнення навчальної, розвиваючої та виховної цілей навчання;
- стимулювання зацікавленості у предметі.

Творча активність, допитливість, пізнавальний інтерес учнів значно зростає під час проведення однієї з нетрадиційних форм уроку, на відміну від уроків, що проводяться за стандартною програмою. Нетрадиційні форми

уроків спрямовані на здобуття всіх необхідних умінь та навичок, формування працьовитості та підвищення рівня знань учнів.

Методистами, психологами та педагогами переваги використання нетрадиційних форм уроків уже давно підтверджені.

Серед основних переваг їх використання виділяють:

- накопичення суспільного або практичного досвіду;
- чимала ініціативність учнів;
- нетрадиційні форми уроків викликають позитивний емоційний настрій в учнів;
- цікавість і незвичайність змісту;

Т. Сидоренко виділяє такі переваги використання нетрадиційних форм уроку:

- 1) підвищують пізнавальний інтерес учнів;
- 2) дають змогу відійти від шаблону традиційного уроку;
- 3) роблять навчальний процес більш захоплюючим, урізноманітнюють його;
- 4) сприяють розвитку педагога та учнів, розкриттю їх творчого потенціалу;
- 5) учням нетрадиційні форми навчання подобаються більше, ніж традиційні [43, 6–8].

Такі уроки мають назву нестандартні або нетрадиційні, бо вони не подібні до стандартних одноманітних організаційних форм методичної діяльності. Нетрадиційні форми уроків збільшують можливості для методичної роботи, яку роблять активно-творчою і динамічною, та щонайбільше активізують пізнавальну діяльність учнів, збільшують їх інтерес до навчання.

Основна частина нетрадиційних форм уроків має інноваційний характер, що означає впровадження різноманітних інтерактивних методів під час навчальної діяльності, що на сьогоднішній день має особливе значення для проведення сучасного уроку з англійської мови.

Щодо поняття «форма навчальної діяльності учнів на занятті», то вона також характеризується цілим переліком важливих факторів і може мати різний характер (колективний або індивідуальний) і реалізуватися по-різному. Тому якраз в такому розумінні, на думку Ю.І. Мальованого, властиво називати узагальнено формами навчання і класно-урочну систему навчання, і семінар, і урок, і екскурсію, колективну й індивідуальну форми навчальної діяльності [50, 9].

Е. Печерська стверджує, що «особливість нестандартного уроку у викладанні матеріалу у формі, яка пов'язана з різними емоціями, численними асоціаціями учнів, що допомагає створити у них позитивну мотивацію навчальної діяльності» [36, 62].

Застосовувати нетрадиційні форми уроку можна після вивчення будь-якої теми чи кількох тем, оскільки вони здебільшого виконують функцію навчального контролю. Характерною рисою нетрадиційних уроків є те, що вони проходять в неординарних, нетрадиційних умовах. Така зміна звичної обстановки є доцільною, адже вона створює справжню атмосферу свята під час підведення підсумків виконаної роботи та знімає психологічний бар'єр, який часто виникає під час проведення звичного для учнів уроку. Нетрадиційні форми уроків англійської мови передбачають обов'язкову участь всіх учнів групи/класу, а також проводяться з використанням засобів наочності (слухової і зорової), які неодмінно мають бути використані під час уроку.

Для того, щоб підвищити ефективність відбору та застосування різних засобів навчання на уроці, вчителю необхідно:

- з'ясувати, при вивченні якого навчального матеріалу впровадження тих чи інших засобів навчання буде найбільш доцільним;
- визначити мету використання засобів навчання на кожному з етапів уроку;

- обрати підручники чи посібники, які найкраще допоможуть досягти та реалізувати поставлені цілі навчання.

Використання нетрадиційних форм уроку включає в себе різні цілі педагогічного, методичного та психологічного характеру:

- учителем проводиться контроль вмінь, знань та навичок учнів з конкретної теми;
- створюється робоча атмосфера, серйозне ставлення учнів до уроку;
- під час уроків прогнозується мінімальна участь вчителя.

В. Чайка зазначає, що «у навчальному процесі сучасної школи використовують нетрадиційні уроки, які передбачають формування пізнавального інтересу, активності й самостійності учнів (урок-вікторина, урок-подорож та ін.); інтегровані уроки, метою яких є вивчення навчального матеріалу декількох тем (блоків); театралізовані уроки, які викликають емоції, розвивають мислення, фантазію, уяву учнів» [27, 117].

Урок-екскурсія, урок-інтерв'ю, урок-вистава, відеоурок, урок-свято та інші форми занять є методично високоефективними та втілюють нетрадиційні форми навчання, розвитку та виховання учнів.

Отже, нетрадиційні форми уроків органічно поєднують в собі розвиток, освіту та виховання учнів. Нетрадиційні форми уроків користуються популярністю, адже вони творчі і неординарні, а найголовніше – високоефективні.

1.3.2 Уроки з використанням сучасних аудіовізуальних та технічних засобів навчання.

Інтернет-урок

Комп'ютер взагалі і Інтернет зокрема відносяться до тих технічних засобів навчання іноземним мовам, які не були придумані спеціально для цієї мети і виконують в першу чергу інші функції. Однак у зв'язку зі своїми

великими можливостями Інтернет незабаром після свого виникнення привернув увагу викладачів-практиків та методистів. Інтернет використовується зараз для навчання різним предметам. Особливе значення він набув у викладанні іноземної мови.

Інтернет має значні інформаційні можливості. О. Пащенко зазначає, що «не дивно, що і викладачі іноземної мови гідно оцінили потенціал глобальної мережі Інтернет. Але, перш за все, необхідно пам'ятати про дидактичні завдання, особливості пізнавальної діяльності учнів, обумовлені певними цілями освіти. Інтернет з усіма своїми ресурсами – засіб реалізації цих цілей і завдань» [35, 136].

Відомий український вчений Валерій Биков стверджує, що «найчастіше Інтернет використовується як джерело додаткової інформації. У найбільшій мірі можливості Інтернету розкриваються під час його використання безпосередньо на уроці. Головне завдання вчителя при цьому полягає у тому, щоб пояснити для кого, для чого, коли та в якому обов'язку повинен бути використаний Інтернет, оскільки учням дуже важко зорієнтуватися у величезному об'ємі інформації. Інтернет демонструє безліч цікавих та продуктивних можливостей, серед яких використання вчителем Інтернет-сайтів для ілюстрації власних тверджень тощо, робота тих, хто навчається, в Інтернеті для виконання власного навчального проекту, виконання тими, хто навчається, певних навчальних завдань в Інтернеті безпосередньо перед приходом на заняття, де виконання контролюється, обговорюється та результати використовуються у наступних завданнях, виконання тими, хто навчається, певних навчальних завдань в Інтернеті безпосередньо після аудиторного заняття для подальшого використання результатів» [3, 112].

Тому найперше слід визначити, для вирішення яких дидактичних завдань в практиці навчання іноземної мови можуть виявитися корисними ресурси і послуги, яка представляє всесвітня мережа.

Унікальні можливості для вивчення англійської мови забезпечує Інтернет, адже учні можуть використовувати автентичні тексти та спілкуватися з носіями мови. Тобто Інтернет забезпечує природне мовне середовище та допомагає учням оволодіти іншомовним матеріалом.

Спочатку згадаємо особливості предмету «іноземна мова». Основна мета – формування комунікативної компетенції, яка передбачає формування здатності до міжкультурної взаємодії. У наш час саме ця мета є найбільш затребуваною учнями.

Варто врахувати ще одну особливість предмету «іноземна мова». Навчати мовленнєвої діяльності можна лише в спілкуванні, живому спілкуванні.

На думку І. Душницької «учні, які поглиблено вивчають іноземні мови, значно уважніші, терплячі, кмітливі та зосереджені, на відміну від їх ровесників, котрі особливо не зосереджуються на процесі вивчення іноземних мов. [11, 30]

Під час підготовки до уроку вчителю досить важливо пам'ятати про дидактичні властивості і функції кожного із засобів навчання, чітко розуміючи, для вирішення якого методичного завдання той чи інший засіб навчання може виявитися найбільш ефективним.

Для того щоб методично доцільно використати мережу Інтернет на уроках англійської мови, вчителю обов'язково слід визначитися з метою та цілями використання різних ресурсів. Наприклад:

- для додавання матеріалів мережі Інтернет в зміст уроку;
- для самостійного пошуку інформації учнів в рамках роботи над проєктом;
- для усунення прогалин у знаннях;

Інтегруючи інформаційні ресурси мережі Інтернет в уроки англійської мови, можна більш дієво розв'язувати цілу низку дидактичних завдань на уроці:

- удосконалювати формування іншомовної компетентності в аудіюванні на основі автентичних звукових матеріалів мережі Інтернет;
- поповнювати словниковий запас учнів, як пасивною, так і активною лексикою сучасної англійської мови;
- формувати стійку мотивацію іншомовної діяльності.

Включення матеріалів мережі Інтернет в план уроку допомагає учням набагато краще досягнути інформацію про життя на планеті, учні мають змогу брати участь у спільних творчих, дослідницьких і наукових проєктах, що у свою чергу розвиває допитливість і майстерність.

Навчати учнів іншомовному спілкуванню, передачі та сприйняттю інформації – це значить навчати іноземній мові. Інтернет може вивести навчання англійської мови на кардинально новий рівень у трьох галузях: комунікація, інформація та публікація. Комунікація відбувається з використанням електронної пошти, величезні пласти інформації укладені у всесвітній павутині (World Wide Web), публікація може реалізовуватися шляхом створення власної сторінки користувача в Інтернеті. У принципі, все це можна робити і без Інтернету. Спілкуватися можна по телефону або використовуючи листи, за інформацією ходити в бібліотеку, а публікувати свої дослідження в журналах та газетах. Однак мережа Інтернет вносить в ці галузі новий вимір. Адже процес комунікації значно спрощується і прискорюється, інформація стає все більш доступною, вона автентична й актуальна, а будь-яка публікація в мережі Інтернет має незмірно більшу аудиторію, ніж у газеті або науковому журналі.

Перевага мережі Інтернет перед використанням традиційних засобів навчання з методичної точки зору полягає, перш за все, в актуальності та доступності автентичних матеріалів, а також в полегшенні та прискоренні міжнаціональної комунікації.

Методика вивчення іноземної мови з використанням Інтернету наразі ще у процесі розробки. Є багато прихильників навчання англійської мови

виключно за допомогою мережі Інтернет, не використовуючи традиційну роботу з підручником. Але все ж переважна більшість вчителів вважають за краще використовувати мережу Інтернет разом з традиційними засобами навчання, інтегруючи її в навчальний процес.

І. Бекренєва стверджує, що «на сьогоднішній день процес викладання різноманітних предметів неможливий без використання допоміжних засобів та можливостей, які надають комп'ютерні технології та мережа Інтернет. Завдяки їх застосуванню вчитель може краще подати навчальний матеріал, тим самим роблячи його більш інформативним і цікавим. Ще однією з переваг використання комп'ютерних технологій є швидка перевірка результатів знань учнів, що у свою чергу підвищує їх інтерес до навчання. Адже найбільшим недоліком використання в основному лише традиційних форм уроку є низька динаміка та невелика кількість елементів інтерактивності та наочності. Нейтралізуються усі перераховані недоліки за допомогою сучасних інформаційних технологій. До того ж, дидактичні можливості комп'ютера допомагають зацікавити учнів до навчання» [1, 90].

На думку Л. Морської «для того, щоб вміло застосовувати засоби інформаційних технологій у навчальному процесі вчитель має володіти певним комплексом знань, умінь та навичок, що є так званою інваріантною складовою моделі діяльності вчителя, яка у свою чергу допомагає розвинути загально-професійний рівень інформаційної компетентності» [26, 34].

Відеоурок

Процес опанування іншомовної лексичної компетентності іноземною мовою, водночас не перебуваючи в країні мови, що вивчається, є досить непростим завданням. Саме тому досить важливим завданням педагога є створення реальних і уявних ситуацій спілкування на уроці іноземної мови з використанням різних прийомів роботи.

Також важливою складовою залучення учнів до культурних цінностей народу, мова якого вивчається, є носій мови. Особливого значення у даних цілях набувають автентичні матеріали, зокрема відеофільми.

Використання відеофільмів допомагає реалізації однієї з найважливіших вимог комунікативної методики – представити процес вивчення іноземної мови як пізнання нової іншомовної культури; індивідуалізації процесу навчання, вмотивованості та розвитку мовленнєвої діяльності учнів.

Емоційний вплив на учнів є однією з переваг використання відеофільму під час уроків англійської мови. Однією з цілей їх використання у навчальному процесі є формування в учнів особистісного ставлення до відеофрагменту.

Застосування відеофільмів у навчальній діяльності сприяє розвитку психічної діяльності учнів, насамперед пам'яті та уваги. Тому усі учні докладають певних зусиль, аби правильно зрозуміти суть побаченого.

В. Павленко вважає, що «створення доброзичливої, невимушеної атмосфери у навчально-виховному процесі є однією з найважливіших умов для розвитку креативного потенціалу учнів» [34, 138]. Атмосфера спільної пізнавальної діяльності сприяє цьому. Таким чином, інтенсивність впливає на процес запам'ятовування, а мимовільна увага змінюється в довільну. На міцність фіксації країнознавчого та мовного матеріалу позитивно впливає використання різних каналів надходження інформації (зорове, моторне, слухове сприйняття).

Формування іншомовної лексичної компетентності як однієї з цілей навчання іноземних мов у загальноосвітній школі, природно, досягається в процесі активної мовленнєвої діяльності учнів, яку організує вчитель на уроці.

Інтерес до фільму підвищує інтерес дітей до англійської мови, що підтверджує їх очевидне прагнення стати активними учасниками модельованих вчителем умовно-мовленнєвих ситуацій, спрямованих на виконання різних лексико-граматичних вправ для відпрацювання у мовленні учнів досліджуваних явищ англійської мови. [5, 31]

Отже, інтенсифікації навчального процесу сприяють психологічні особливості впливу навчальних відеофільмів на учнів і тим самим створюють сприятливі умови для формування іншомовної лексичної компетентності учнів. Тому, як показує практика, відеоуроки є однією з ефективних форм навчання.

1.3.3 Уроки, спрямовані на встановлення міжпредметних зв'язків

Інтегрований урок

Інтеграція – це процес поєднання двох або більше речей в одну. В освіті інтегровані уроки набувають подібного значення, оскільки вони поєднують два або більше понять в одному уроці. Це загальне твердження про те, якими можуть бути інтегровані уроки, але якщо говорити конкретніше, ці уроки повинні охоплювати предметні області, одночасно вирішуючи конкретну навчальну мету.

Особливості інтегрованих уроків:

- учні можуть засвоювати знання з певного предмета разом з іншими науками;
- формування пізнавального інтересу учнів;
- інтегрований урок сприяє узагальненню наявних знань;
- використання учнями отриманих знань у процесі вивчення інших наук.

Зараз в Україні багато шкіл вже перебудовують свій навчальний план таким чином, щоб усі класи були інтегрованими. Це досягається шляхом створення тем як академічних одиниць, що нагадує широку тему чи парасольку, під яку підпадають усі наступні уроки. Ці інтегровані підрозділи включають багато різних концепцій у всіх основних предметних областях. Наприклад, у навчальний план 10-го класу включена тема винаходів. Уроки за цією темою можуть у свою чергу складатися з наукового уроку про створення винаходу, уроку історії про винахідника та урок математики про формули, використані

для створення конкретного винаходу. Тому, існує ще багато способів інтегрувати уроки, що стосуються окремої предметної області.

Основна характеристика інтегрованого уроку, очевидно, полягає в тому, що він повинен переходити в іншу предметну область. Це означає, що вчитель завжди залишається зосередженим на своїй конкретній предметній області, але також використовує аспекти іншого предмета на уроці. По-друге, вчитель має переконатися, що інтегрований урок відповідає зазначеним навчальним цілям або стандартам, але містить інформацію з інших основних предметів. По-третє, усі інтегровані уроки мають бути творчими та показувати важливість концепції навчання.

У процесі навчання іноземної мови в школі у даний час все більш гострої необхідності набувають постановка і вирішення важливих загальнодидактичних, педагогічних і методичних завдань, що мають на меті розширити загальноосвітній кругозір учнів, прищепити їм прагнення оволодіти знаннями. Одним із шляхів вирішення таких завдань є інтеграція різноманітних навчальних дисциплін у процесі навчання англійської мови. Міжпредметна інтеграція сприяє можливості узагальнювати і систематизувати знання учнів із суміжних навчальних предметів.

За результатами різноманітних досліджень, особливо помітно підвищення освітнього рівня навчання за допомогою міжпредметної інтеграції проявляється в галузі гуманітарних предметів та посилює його виховні функції.

Багатий матеріал для організації зацікавленого іншомовного спілкування дає література. Найбільш необхідний зв'язок «читання та іноземна мова» при вивченні основних досягнень світової та вітчизняної літератури. На уроках літератури учні знайомляться з творами зарубіжних і вітчизняних авторів, серед яких – видатні представники літератури країни, мова якої вивчається.

Предмети гуманітарного циклу спрямовані на особистісний розвиток людини, її духовних і моральних цінностей. Використання інтеграції має ряд

переваг, зокрема інтегровані уроки формують художні смаки учнів, уміння правильно розуміти й цінувати твори мистецтва.

Інтеграція іноземної мови з гуманітарними дисциплінами реалізує основні цілі вивчення мови: вдосконалення комунікативно-пізнавальних умінь, спрямованих на систематизацію та поглиблення знань, і обмін цими знаннями в умовах іншомовного мовленнєвого спілкування; подальший розвиток і вдосконалення естетичного смаку учнів. Мова виступає як засіб збереження і передачі від покоління до покоління всіх знань, не тільки лінгвістичних.

Услід за методистами І. Бім і М. Біболетовою можна стверджувати, що навчання іноземної мови в «інтегрованому» складі орієнтоване на різнобічний розвиток учнів, їх загальну освіту та виховання (що досягається за рахунок об'єднання виховних, освітніх і розвиваючих можливостей різних навчальних предметів); допомагає формувати в учнів більш цілісну картину світу.

І. Суханова виділяє такі переваги використання інтегрованих уроків для учнів:

- більш точне усвідомлення мети уроків іноземної мови в різних контекстах;
- завдяки вивченню теми уроку з різних точок зору, більш глибоке її засвоєння;
- краще розуміння комплексного підходу у процесі вивчення іноземної мови, у якому з реальним світом поєднані різні навички, ідеї та точки зору;
- покращення навичок системного мислення. [46, 12]

Урок-проект

Метод проєктів останнім часом знаходить все більше прихильників. Він спрямований на те, щоб розвинути активне самостійне мислення учнів та навчити їх не просто запам'ятовувати і відтворювати знання, які дає їм школа, а вміти застосовувати їх на практиці.

Однією з особливостей проектної методики є кооперативний характер виконання завдань під час роботи над проектом, а діяльність, яка здійснюється при цьому, є за своєю суттю орієнтованою на особистість учня та креативною. Відповідно така діяльність передбачає досить високий рівень індивідуальної та колективної відповідальності за реалізацію кожного завдання з опрацювання проекту. Спільна робота групи учнів невід'ємна від активної комунікативної взаємодії учнів.

До того ж, покращенню розвитку креативності учнів у навчальному процесі та під час уроків-проектів, зокрема, допомагає виконання певних умов, які виокремлює Л. Шрагіна:

- формування креативно-розвиваючого середовища, яке сприятиме розвитку креативності учнів;
- організація спільної творчої діяльності вчителя та учнів;
- налаштування навчально-виховної взаємодії учнів з вчителями на умовах партнерства, співпраці;
- застосування комплексу різноманітних продуктивних, проблемних, інтерактивних методів навчання, креативних ігор, технологій для розвитку креативного мислення;
- послідовне та системне вивчення індивідуальних особливостей учнів, організація навчального процесу з їх урахуванням (когнітивні здібності, інтелект, навчальні типи). [51, 110]

Теми проектів можуть бути різноманітними. Важливо, щоб вони були пов'язані з однією предметною областю чи носили міждисциплінарний характер. Існує багато варіантів представлення готового проекту: стаття, альбом, рекомендації, колаж і багато інших. Учні мають можливість презентувати свій проект у різних формах: доповідь, свято, конкурс, конференція, вистава.

До головних результатів роботи над проектом відносяться актуалізація наявних і здобуття нових знань, навичок та вмінь і їх творче застосування в нових умовах.

Робота над проектом зазвичай відбувається в декілька етапів і здебільшого виходить за рамки навчальної діяльності на уроках:

- вибір теми чи проблеми проекту;
- формування групи виконавців;
- розробка плану роботи над проектом, визначення строків;
- розподіл завдань серед учнів;
- виконання завдань;
- обговорення в групі результатів виконання кожного завдання;
- оформлення спільного результату;
- звіт за проектом;
- оцінка виконання проекту.

Основна роль вчителя полягає в підготовці учнів до роботи над проектом, виборі теми проекту, у наданні допомоги учням при плануванні роботи, в контролі і консультуванні учнів під час виконання проекту на правах співучасника.

Отже, основна ідея використання методу проектів полягає в тому, щоб перенести акцент з різного виду вправ на активну розумову діяльність учнів у ході колективної творчої роботи. Урок-проект формує вміння самостійної роботи учнів. Головною особливістю уроку-проекту є доступність теми і можливість її видозмінювання.

1.3.4 Уроки творчості

Урок-екскурсія

У наш час, коли все ширше і ширше розвиваються зв'язки між різними країнами і народами, ознайомлення з національною культурою стає необхідним елементом процесу навчання іноземної мови. Учень повинен вміти провести екскурсію містом, розповісти іноземним гостям про самобутність культури. Принцип діалогу культур передбачає використання краєзнавчого матеріалу про

рідну країну, який дозволяє розвивати уявлення про культуру рідної держави, а також формувати уявлення про культуру країни, мова якої вивчається.

Вчителі, усвідомлюючи стимулюючу силу країнознавчої та культурологічної мотивації, прагнуть розвивати в учнів пізнавальні потреби шляхом нетрадиційного проведення уроку.

Вимоги до проведення уроку-екскурсії такі ж самі, що й стосуються ігор-мандрівок:

- учні пересуваються у просторі;
- відповідно до змісту гри оформлена територія для її проведення;
- пізнавальна інформація повідомляється учням у захоплюючій формі;
- впродовж гри завдання на кожній зупинці чітко формулюються;
- виготовлення спеціальної шкали оцінювання виконання завдань учнями;
- оформлення карти-схеми, на якій позначено маршрут учасників гри.

Така нетрадиційна форма уроку допомагає розвивати вміння орієнтуватися у просторі, зосереджує увагу учнів, розширює їх кругозір та спостережливість. По заздалегідь продуманому вчителем маршруту (види транспорту, пересадки, цікаві місця, на яких вулицях) можна цікаво організувати уявну екскурсію по місту. Кожен учень бере участь у маршруті і може виступити в ролі гіда-перекладача.

Під час уроку-екскурсії попередньо розроблені види роботи завжди слугують певній практичній меті: наприклад, активізація пасивних форм, безособових конструкцій тощо. Однак, щоб не зменшувати ініціативність учнів, учителю не обов'язково оголошувати дану практичну мету, а делікатно направити дискусію в потрібне русло.

Урок-спектакль

Урок-спектакль є ефективною і продуктивною формою навчання. Науковці стверджують, що використання художніх творів зарубіжної

літератури на уроках англійської мови вдосконалює вимовні навички учнів, сприяє розвитку пізнавальної, комунікативної та естетичної мотивації. Підготовка вистави є одним з елементів творчої роботи учнів, який сприяє виробленню навичок мовного спілкування та розкриває їх індивідуальні творчі здібності і водночас спираючись на образне мислення, розвиває фантазію та уяву учнів.

Урок спектакль, як одна з нетрадиційних форм уроку, викликає в учнів інтерес до вивчення іноземної мови і, в той же час, збільшує їх рівень самостійності під час підготовки до заняття. Адже вони завчасно вивчають потрібну лексику, яка буде використана на уроці, готують собі костюми, ближче знайомляться з героєм, якого будуть представляти, його поведінкою, характером. Перед початком вистави учні одержують перелік запитань та завдань, на які вони зможуть знайти відповіді безпосередньо подивившись виставу. Після її перегляду учні та вчитель повертаються до проблемних запитань, які можуть бути представлені у вигляді діалогів, ситуацій, усних відповідей. В кінці уроку учні підводять підсумок та роблять висновки на основі побаченого.

Така організація роботи сприяє мовленнєвій та розумовій діяльності учнів, поглиблює їх інтерес до зарубіжної літератури, допомагає краще зрозуміти та засвоїти інформацію щодо культури країни досліджуваної мови, а також поглиблює знання мови, адже при цьому відбувається процес запам'ятовування лексики. Разом з формуванням активного словника учнів формується так званий пасивно-потенційний словник. І найважливішим є те, що учні отримують задоволення від такого виду роботи. [24, 120]

Урок-свято

Урок-свято – одна з нетрадиційних форм уроку, що найбільше подобається учням, адже ця форма уроку поглиблює знання учнів про звичаї і традиції англійських країн. Крім того, під час проведення такого уроку в учнів розвивається уява та емоційний інтелект. Учні ознайомлюються з новою

лексикою, термінами, особливостями того чи іншого свята, що в свою чергу сприяє розвитку іншомовної лексичної компетентності зокрема. В учнів розвивається здатність до іншомовного спілкування, що допомагає їм брати участь у різноманітних ситуаціях міжкультурної комунікації.

Такі теми як «Різдво», «День Подяки», «День Святого Валентина», «День Матері» користуються досить великою популярністю серед учнів та часто використовуються вчителями для ознайомлення учнів з британськими та американськими святами. Також досить часто уроки-свята з англійської мови проводяться і на загальні теми: «Пори року», «Сім'я», «Звичаї та традиції».

Досить важливим є сам процес підготовки до таких уроків. Його зазвичай розпочинають задовго до проведення свята. Вчитель розробляє сценарій свята, разом з учнями готується оформлення свята, відповідні декорації, костюми та розподіляються ролі. Оголошення потрібно зробити орієнтовно за 8-15 днів до проведення уроку-свята, в якому запрошуються всі охочі його відвідати. Зазвичай уроки-свята проходять в цікавій та дружній атмосфері і запам'ятовуються учням надовго.

Для того щоб провести урок-свято, необхідно спершу визначитися з темою та завданнями майбутнього уроку. Власне обрана тема уроку вже вимагає святкової та веселої атмосфери. Її досить легко створити, прикрасивши клас, за бажанням, повітряними кульками і конфетті, для того щоб відчувалася атмосфера свята.

Ключова роль у процесі підготовки до уроку-свята відводиться наочності. Різноманітна тематика свят дозволяє вчителю застосовувати великий обсяг дидактичного матеріалу і використовувати власну фантазію. Різноманітні малюнки додадуть яскравості, а плакати, слайди, аудіо та відеоматеріали лише сприятимуть урізноманітненню уроків англійської мови.

Задля того, щоб урок-свято був правильно проведений, потрібно пам'ятати про методику його викладання. Саме тому до уроку необхідно додати цікаві інтерактивні методи та більше ігрової діяльності учнів.

Жоден урок іноземної мови не проводиться без словникової роботи, тому варто пам'ятати про цей важливий момент. Під час уроку можна прочитати невеличкий уривок з тексту про свято, перекласти його та опрацювати незнайомі або ключові слова теми. Для того щоб залучити якнайбільше учнів до використання нової лексики, доцільним буде складання діалогів із застосуванням нової лексики, зокрема.

Урок-інтерв'ю

Беззаперечно, що найбільш надійним свідченням опанування іноземної мови є здатність учнів вести бесіду з конкретної теми. У такому випадку методично доцільним є проведення уроку-інтерв'ю.

Урок-інтерв'ю є своєрідним діалогом з обміну інформації між учнями. Під час такого уроку учні зазвичай вивчають деяку кількість частотних кліше і згодом користуються ними в автоматичному режимі, адже найбільш оптимальне поєднання структурної повторюваності сприяє міцності та усвідомленості засвоєння.

Тема уроку в залежності від поставлених завдань може включати в себе окремі підтеми. Наприклад: "Сучасні технології", "Риси характеру", "Навколишнє середовище" і т. д.

У процесі обговорення поданих тем учні обмінюються значущою інформацією. Але при роботі з такими темами, як "Моя сім'я" або "Моя школа", рівноправний діалог втрачає свою суть, оскільки іншим учасникам діалогу немає потреби обмінюватися інформацією. Комунікація між учнями в такому випадку набуває суто формального характеру.

У таких випадках буде доцільним використання елементів рольового діалогу. У процесі комунікації один з учнів залишається самим собою, тобто українським школярем, в той час як інший має зіграти роль його зарубіжного однолітка.

Вказана форма уроку вимагає ретельної підготовки від усіх учасників навчального процесу. Використовуючи рекомендовану вчителем країнознавчу

літературу, учні самостійно працюють над завданням та готують питання, на які хочуть отримати відповіді.

Проведення уроку-інтерв'ю та процес підготовки різноманітних завдань стимулює учнів до подальшого вивчення англійської мови, допомагає поглибити їх знання внаслідок роботи з різними джерелами, а також розширює їх кругозір. [46, 14]

Урок-мюзикл

Урок-мюзикл є однією з нетрадиційних форм уроків, що допомагає в повній мірі ознайомитись з культурами англомовних країн.

Методичні переваги використання пісенної творчості в процесі навчання іноземної мови очевидні. В багатьох школах Франції багато текстів розучується співом, і, як відомо, такий самий принцип вивчення іноземної мови використовувався раніше і в Древній Греції. А наприклад в Індії абетку й арифметику вивчають співом.

Крім того, урок-мюзикл у більшій мірі допомагає проявити творчі здібності усіх учнів, адже він сприяє їх моральному та естетичному розвитку. І. Суханова зазначає, що «саме завдяки співу мюзиклу під час уроку формується відповідний психологічний клімат, активізується мовленнєва діяльність учнів та знижується втома. Проведення уроку-мюзиклу допомагає релаксації учасників навчального процесу, відновлює працездатність учнів та знижує рівень напруги» [46, 16].

Урок-мюзикл також спрямований на розвиток творчого мислення учнів. Ключові мовленнєві здібності та естетичний розвиток учнів формує представлення (інсценізація) мюзиклу.

Сюжет мюзиклу вимагає реалізацію таких умов:

- чітке формулювання цілі уроку;
- створення ряду запитань, на які потрібно відповісти учням шляхом використання уже наявних знань (запитання мають бути спрямовані на активізацію наявних в учнів знань);

- створення спеціальної фабули (ланцюжок подій, які описуються в мюзиклі в певній логічній послідовності);
- літературне оформлення.

Урок-брейн-ринг

Урок-брейн-ринг є однією з найулюбленіших нетрадиційних форм уроку для учнів, адже упродовж заняття вони відчують себе частиною команди, справжніми ерудитами та спільна навчальна діяльність добре згуртовує клас.

«Брейн-ринг» – популярна телевізійна гра, на початку якої ставиться оригінальне питання, що відповідно є стартом гри, а її своєрідним фінішем є відповідь на поставлене запитання. Час для ухвалення та обговорення рішень обмежений, тому під час гри потрібно на усе швидко реагувати.

Урок-брейн-ринг включає в себе перевірку знань учнів у нетрадиційній формі. Під час такого уроку учні на відміну від традиційного опитування об'єднуються в групи/пари та готують питання одне для одного. Наприклад, розпочати урок можна в нетрадиційній формі, прочитавши епіграф до заняття та поставивши до нього запитання, а додаткової значущості заняттю надасть дбайливо та ретельно підібраний матеріал. Крім того, групова робота додає психологічної цінності для таких нетрадиційних форм уроків.

Проаналізувавши виконання завдань у груповій формі можна виділити ряд їх особливостей:

- дружня атмосфера у групах;
- взаємодопомога під час вирішення завдань;
- висока результативність;
- великий обсяг виконаної роботи;
- бажання учнів самоствердитись та обмінюватись інформацією.

Основні принципи організації уроку – брейн-рингу

1. Присутність спеціально обладнаних місць для гри.
2. Об'єднання учнів у декілька команд (5-6 осіб).

3. Інформування учнів щодо конкретної теми майбутнього уроку, оскільки питання для гри будуть стосуватися саме її.

4. Добірка допоміжних джерел та літератури, яку необхідно опрацювати до уроку (стосується капітанів команд)

Основні правила проведення уроку – брейн-рингу

1. Оголошення вчителем теми, мети уроку.

2. Перевірка уже вивченого матеріалу (брейн-ринг) – команди змагаються по черзі (грають тричі).

3. Раунд для капітанів, у якому використані питання підвищеної складності.

4. Відповідь на проблемне запитання до теми уроку.

Правила проведення гри «Брейн-ринг»

1. Гравці кожної з команд слухають запитання ведучого та після сигналу «час» можуть давати відповідь на поставлене запитання (можна використати секундомір, щоб засікти час).

2. Час для обговорення поставленого питання – 1 хвилина.

3. Відповідь має бути чіткою і впевненою.

4. Інша команда має право відповісти на поставлене питання впродовж наступних 20 секунд, якщо її суперники відповіли неправильно.

5. Також однією з обов'язкових умов брейн-рингу є раунд капітанів, в якому ведучий ставить запитання підвищеної складності.

6. У разі натискання на кнопку раніше команди ведучого «час», право відповіді на запитання переходить до суперників.

7. В кінці гри підраховуються бали обох команд і визначається переможець.

2 МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ УРОКІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10-Х КЛАСІВ

2.1 Розроблення та використання комплексу нетрадиційних форм уроків для формування іншомовної лексичної компетентності учнів 10-х класів

У першому розділі кваліфікаційної роботи нами було описано особливості нетрадиційних форм уроків англійської мови, їх класифікацію та основні складові. На нашу думку, для формування іншомовної лексичної компетентності найбільш доцільним є використання уроків, спрямованих на встановлення міжпредметних зв'язків, а саме – уроків-проектів та інтегрованих уроків; уроку творчості, а саме – уроку-свята.

Учні 10-го класу навчаються за підручником «Insight. Intermediate (second edition)» і в жовтні розпочали вивчати теми 2-го розділу «Travellers' tales», що включає в себе такий лексичний матеріал: types of journey, compound nouns: travel, verbs + prepositions: travel.

Для вивчення теми «*The power of tourism*» нами було обрано урок-проект, оскільки виконання завдань під час роботи над проектом має кооперативний характер, а діяльність, яка здійснюється при цьому, є за своєю суттю креативною та орієнтованою на особистість учня. Така нетрадиційна форма уроку сприяє вивченню більшої кількості нового лексичного матеріалу (на відміну від уроків за стандартною програмою), адже кожен з учасників групи зацікавлений у представленні своєї частини роботи.

Розроблений конспект уроку включає можливість учнів самостійно обрати форму для презентації свого проекту: доповідь, свято, конкурс, конференція, вистава. Завдання уроку-проекту спрямовані на підвищення рівня сформованості іншомовної лексичної компетентності учнів та формування вміння самостійної роботи учнів.

План-конспект уроку-проекту у 10-му класі

Тема уроку: *The power of tourism*

Мета уроку:

практична: узагальнення та систематизація знань, умінь та навичок учнів за темою «Подорожі» у вигляді проектної роботи;

розвивальна: розвивати навички колективної роботи;

освітня: поглибити лексичний запас учнів з теми «Подорожі»;

професійна: оволодіти мовними знаннями та мовленнєвими компетентностями (в говорінні, читанні);

виховна: виховувати активність учнів та формувати уміння працювати в команді.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: навчальний підручник «Insight. Intermediate (second edition)», матеріали для проектної роботи, робочий зошит, дошка.

Хід уроку

I. Вступна частина уроку

Етап 1. Організаційний момент.

Мета: організувати учнів та налаштувати їх на продуктивну навчально-пізнавальну діяльність.

Прийом: привітання, повідомлення теми та мети уроку.

T: Good morning! I am so glad to see you. How are you today? Is anybody absent? Who? So, today we are going to discuss such an interesting topic «Travelling».

Етап 2. Мовленнєва зарядка.

Мета: ввести учнів у іншомовну атмосферу.

Прийом: відповіді на запитання вчителя, міні-дискусія за темою уроку.

T: First of all, what comes to your mind when you think about types of travelling? Which of them do you know? What is your favourite one?

S: ...

T: Good! Look at these quotes about travelling, but the words in them have been pushed together. Find out what they are by separating them again.

1. Difficultroadsoftenleadtobeautifuldestinations.

2. Travelisfataltoprejudicebigotryand narrow-mindedness.

3. Theworldisabookandthosewhodon'ttravelreadonlyapage.

4. Climbmountainsnotsothattheworldcanseeyoubutsothatyoucanseetheworld.

S: ...

T: Very nice! Let`s go on working.

II. Основна частина уроку

Етап 1. Перевірка домашнього завдання.

Мета: перевірити вміння узагальнювати вивчений матеріал

Прийом: переказ тексту

Етап 2. Введення та активізація нових лексичних одиниць в усному мовленні.

Мета: ознайомити учнів з новими лексичними одиницями, що стосуються теми «Подорожі» та їх відпрацювання.

При́ом: розпізнання та розуміння нових лексичних одиниць в тексті, виконання вправ до тексту.

Types of journey

It is believed that travel **broadens** people's horizons in that living in another culture allows them to compare it with their own. People travel to **expand** their **horizons** and they want to see what's on the other side of the Earth.

The best way to learn geography is to travel and the best way to understand people is to meet them in their own homes. When we travel, we **accumulate** fresh ideas and experiences, discover new things and gain knowledge about the world. You can travel in different ways. We can travel by plane, ship, train, and car or on foot.

All types of travel have their advantages and disadvantages and people choose the method of travel according to their plans and **intentions**. Traveling by plane is the fastest way to travel. When you travel by train, you can look at the country it passes through, you can rest, sleep, eat or read in your comfortable **carriage**. When traveling by train, we have speed, comfort and **pleasure**.

Traveling by ship, it is very pleasant to watch the rise and fall of the waves, breathe the fresh sea wind and listen to the cry of **seagulls**. People can **take time out**, **escape the crowds** and **soak up the sun** on deck.

As for me, I love traveling by car because when you travel by car, you can stop when and where you want, **got off the beaten track** and you can have your own **schedule**. If you want, you can change your route at any time. You don't have to worry about buying tickets or carrying your bags. In addition, you can see many different places in a short period of time.

T: And now let`s do this vocabulary exercise «Modes of transport» where you have to choose the correct option. You can also get acquainted with the picture «Modes of transport» (Додаток А).

Train

1. The New York train leaves from _____ 3.
 - a) quay
 - b) line
 - c) platform

2. Before you get on the train, you have to get a ticket from the _____.
 - a) check in
 - b) ticket office
 - c) box office

3. I got into Manchester too late and I missed my _____ to California.
 - a) connect
 - b) connection
 - c) coincidence

Car

4. After you leave Cambridge, pay attention to a large _____ and you'll be able to get to Chester really quickly.
 - a) lane
 - b) highway
 - c) path

5. If a person is going 20mph over the _____ a police officer has to give a person a fine.

- a) speed limit
- b) speed barrier
- c) speed maximum

6. A driver must use _____ to ensure road safety.

- a) harnesses
- b) seat belts
- c) seat harnesses

Plane

7. Would you prefer a window seat or a(n) _____ seat, Mr. Brown?

- a) aisle
- b) corridor
- c) non-window

8. After you arrive at the airport and check in, wait in the _____ until your flight called.

- a) waiting room
- b) check-in lounge
- c) departure lounge

8. All flights to Mexico go out of our eastern _____. You can get there by bus or train.

- a) zone
- b) terminal

c) station

Етап 3. Виконання завдань проєктної роботи.

Мета: проінформувати учнів про етапи проєктної роботи до теми «Подорожі», спонукати учнів до дослідницької діяльності.

Прийом: робота в групах

T: I am going to tell you the details about the stages of project work. Your task is to demonstrate and describe different types of transport that can be used to travel: the fastest, the most convenient, the most pleasant, etc. You will perform the task according to the sample in the Student`s book. So, I'll divide you into several groups, each of which has to prepare a story about one of the modes of transport. In this way you are ready to work and interviewing classmates (it can be also allowed for students to bring previously prepared results of interviewing relatives and friends).

S:

Етап . 4 Аналіз та узагальнення результатів проєктної роботи.

Мета: презентувати результати проєктної діяльності.

Прийом: прослуховування інтерв'ю, розповідей.

T: Very well! The results of project work were presented in the form of collages, tables. Today in the English lesson you worked in groups, each of which told us about their project related to different types of transport and we got to know some new vocabulary about our today`s topic. Thank you for a good job.

III. Заключна частина уроку

Етап 1. Домашнє завдання.

Мета: закріпити набуті мовні знання та мовленнєві навички учнів щодо вживання нових лексичних одиниць в мовленні.

Приєм: виконання вправ на закріплення; самостійні висловлювання учнів з теми на основі вивчених лексичних одиниць.

Етап 2. Підсумки уроку.

Мета: узагальнити вивчений матеріал; оцінити роботу учнів проєктній роботі.

Приєм: усне заохочення, оцінювання.

Вибір теми наступної нетрадиційної форми уроку зумовлений часом проходження практики (жовтень 2022 р.). Свято Halloween набуває великої популярності у світі серед молоді і щорічно відзначається 31 жовтня в США, Канаді, Ірландії та Великій Британії та інших країнах світу. Вважаємо, що цю тему доцільно було б представити під час проведення уроку-свята, адже, як відомо, учням краще запам'ятовується і засвоюється той матеріал, який представлений у цікавій та незвичній формі.

План-конспект уроку-свята у 10-му класі

Тема уроку: HALLOWEEN

Мета уроку:

практична: ознайомити учнів з традиціями Англії та США на прикладі святкування Halloween (31 жовтня);

розвивальна: розвивати лексичні навички учнів та прагнення до самоосвіти;

освітня: поглибити лексичний запас учнів з теми «Halloween»;

професійна: оволодіти мовними знаннями та мовленнєвими компетентностями (в говорінні, читанні, письмі);

виховна: виховувати активність та ініціативність учнів, формувати зацікавленість учнів у вивченні нової лексики.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: роздавальний матеріал, робочий зошит, дошка, гарбузи, постери, повітряні кульки.

Хід уроку

I. Вступна частина уроку

Етап 1. Організаційний момент.

Мета: організувати учнів та налаштувати їх на продуктивну навчально-пізнавальну діяльність.

Прийом: привітання, повідомлення теми та мети уроку.

T: Hello, dear students! Today we all gathered together in order to celebrate an ancient Celtic holiday – Halloween. It is a "holiday", which until recently was widely celebrated only in the USA, now it is also popular in Ukraine, although the fashion for it is somewhat fading. What kind of holiday is this, when does it originate?

S: ...

Етап 2. Мовленнєва зарядка.

Мета: ввести учнів у іншомовну атмосферу, ознайомити учнів з особливостями свята - Halloween.

Прийом: повідомлення учнів про історію свята.

S1: It is celebrated on the night from October 31 to November 1. An attribute of the holiday is a lamp in the form of a pumpkin head. Children, dressed in scary costumes, scare adults, and they buy off the little ghosts with gifts (sweets, of course). The history of the holiday dates back thousands of years, starting with the

Celtic festival of Samhain, the Roman day of Pomona (the goddess of plants) and the Christian "All Saints' Day". Most people consider this holiday to be harmless fun.

S2: In the USA, this holiday was outlawed until 1845. After that, America was filled with emigrants from Ireland, fleeing from Europe after the so-called "potato famine" of 1845-46. They brought with them the ancient holiday of the Druids – Halloween. But to understand the meaning of Halloween, it is necessary to go deeper into history. In the original, this holiday was called completely differently. It originated among the Celtic peoples long before Christmas. These peoples had a tradition of celebrating the end of summer by making sacrifices to their god Saman. He was "the lord of death and evil spirits." This day marked the beginning of the new Celtic year.

Етап 3. Введення та активізація нових лексичних одиниць.

Мета: ознайомити учнів з новими лексичними одиницями, що пов'язані з темою уроку.

Прийом: виконання тематичного кросворду на сайті esleschool.com та лексичної вправи «Pumpkin Patch» (Додаток В).

T: Let`s get acquainted with vocabulary related to our topic «Halloween», please use your gadgets and do the crossword using the following link: <https://www.esleschool.com/halloween-exercises/>

Етап 4. Розвиток іншомовної лексичної компетентності.

Мета: ознайомити учнів з новими лексичними одиницями та їх використанням в читанні та говорінні.

Прийом: робота в групах.

T: Since the main attribute of this holiday is a pumpkin, so, let`s revise the sayings, beliefs and traditions of Ukrainians related to this vegetable. I'll divide you into 3 teams and give you some time to find out necessary information.

1 team:

S1: Pumpkin entered Ukraine only at the beginning of the 16th century. He took his place of honor in folk medicine, cuisine and rituals. He has already taken root on Ukrainian land so much that he has entered folklore as his native.

(Ukrainian folk song "The white pumpkin swings" is played, arranged by M. Lysenko)

S2: An ancient Ukrainian custom is associated with the pumpkin. If a girl was courted by a guy she didn't like, she offered him a pumpkin. We all remember "Courting on Goncharivka" and stupid Stetsko with a pumpkin, and another sad hero – the Konotop centurion Mr. Mykyta Ulasovich Zabryokha from the story "The Konotop Witch", who was also presented with a baked pumpkin by the beautiful girl Olena.

2 team:

S1: A pumpkin is a real pharmacy in miniature. It contains up to 15% sugar, starch, potassium, sodium, calcium, magnesium, phosphorus, iron, copper, cobalt. The main value is a large amount of carotene, twice as much as carrots. There is a lot of vitamin D in the pulp. Pumpkin is useful for children because it accelerates growth, and for us, the elderly, it improves the assimilation of calcium, which strengthens bones and teeth. These vitamins slow down aging and help maintain a normal, optimal weight. Like all orange fruits, pumpkin is considered an antidepressant. Eat it more often and you will not be afraid of depression.

S2: I can't help but say a good word about our good helper – the pumpkin. In the case of cardiovascular disease, metabolic disorders, especially obesity, liver diseases, the pumpkin diet gives an excellent effect. Those who complain of swelling of various origins should not forget about it: eat pumpkin in raw, boiled, baked form for 3-4 months. For the treatment of kidneys, raw pumpkin juice is used – 1/2 cup three times a day. Sweet orange juice has a calming effect, improves sleep. Drink a

glass of it 3 times a day before meals. A glass of juice drunk at night calms the nervous system and promotes healthy sleep. Pumpkin dishes are recommended for hepatitis, cholecystitis, and cholelithiasis. Since the orange pulp does not cause a large secretion of gastric juice, it stimulates the rapid healing of the ulcer. Panacea for all diseases – pumpkin honey: 1 kg of peeled and grated pumpkin, 200 g of sugar, mix well and leave to infuse. Separate the extracted juice from the pulp and evaporate until thick, at the end add a little cinnamon and cloves.

S3: Pumpkin seeds have been used in folk medicine since ancient times as an anthelmintic: 1 glass of cleaned pumpkin seeds, 2 raw egg yolks, 1 tbsp. spoon of honey, add 1 cup of boiling water. Take in the morning on an empty stomach. Then put a hot heating pad under the right side and lie down for 2 hours. After 10 days repeat, after 10 more.

Pumpkins were and are for people food, dishes, and storage for grain. In New Zealand live ancient people – Maori. In the legends of this people, it is stated that those gourds, from which the Maori make dishes, were given to them by God himself. The day they plant pumpkins is a holiday.

It is interesting that even now in Central Asia they store cereals and grain in dried pumpkins, in Moldova everything is salted in pumpkins and they say that it is better than in a wooden tub, Africans store water and wine in pumpkins, make rafts for crossing the river and musical instruments. In Paraguay, where they love Paraguayan tea – mate, they must drink it through thin tubes from a kolebas vessel made from a small dried pumpkin. In October, a big national holiday – Thanksgiving Day is widely celebrated in Canada. It is especially revered and solemnly celebrated by emigrants from Ukraine. So, at the festive table of even the richest people, there must be a baked pumpkin and dishes made from it.

Етап 5. Конкурс загадок.

Мета: перевірити знання учнів тематичної лексики.

Прийом: відповіді на запитання вчителя та учнів.

T: And now, students of the third team ask their opponents riddles about the holiday.

S: So, let`s find out the answers.

1. A house full of sparrows and nowhere to get out.
2. Not a horse, not an ox, but tied.
3. No windows, no doors, a house full of people.
4. Walks around the garden of a large family.
5. Without arms, without legs, but climbed onto the raft.
6. Liz Martin climbed over the mud himself, and left his head on the mud.
7. A yellow tomboy, and a bog, because it has so many seeds that it swells up the sides, that's why it's bogged down.

Етап 6. Конкурс «Fill the blanks»

Мета: проконтролювати засвоєння лексичного матеріалу та вміння учнів використовувати нові лексичні одиниці в писемному мовленні.

Прийом: виконання лексичного завдання на сайті Learningapps.org та вправи на заповнення пропусків у реченнях відповідними словами (Додаток Б).

T: And now, let`s use your gadgets and fill the blanks to make the text using the following link: <https://learningapps.org/display?v=pjsvnapx217>

III. Заключна частина уроку

Етап 1. Домашнє завдання.

Мета: закріпити набуті мовні знання та мовленнєві навички учнів щодо вживання нових лексичних одиниць в мовленні.

Приєм: виконання вправ на закріплення (SB ex.1-4 p.30);

Етап 2. Підсумки уроку.

Мета: узагальнити вивчений матеріал; оцінити роботу учнів на уроці, стимулювати до самостійної роботи.

Приєм: усне заохочення, оцінювання.

T: In order to summarize our today`s lesson let`s play a quiz (for each correct answer you will receive pumpkin, who collects more will receive a sweet prize)

1. When is Halloween celebrated?
2. In which countries did people start celebrating Halloween?
3. Which countries celebrate Halloween nowadays?
4. What do people traditionally say when they ask for sweets?
5. What is a traditional Halloween decoration?
6. What were the first costumes like?
7. What fruits are traditionally used to make Halloween sweets?
8. What event is the preparation of sweets connected with?
9. What is another traditional dish for Halloween?

Наступний вибір нетрадиційної форми уроку зумовлений тим, що інтеграція іноземної мови з гуманітарними дисциплінами, географією зокрема, реалізує основні цілі вивчення мови: вдосконалення комунікативно-пізнавальних умінь, спрямованих на систематизацію та поглиблення знань, і обмін цими знаннями в умовах іншомовного мовленнєвого спілкування; вивчення нової лексики, яка охоплює два предмети водночас, подальший розвиток і вдосконалення естетичного смаку учнів. Мова виступає як засіб

збереження і передачі від покоління до покоління всіх знань, не тільки лінгвістичних.

План-конспект інтегрованого уроку англійської мови та географії у 10 -му класі

Тема уроку: *Ireland*

Мета уроку:

практична: ознайомити учнів з національними символами та географічним положенням Ірландії, удосконалювати комунікативні навички учнів;

розвивальна: розвивати іншомовну лексичну компетентність та інтелектуальний рівень учнів шляхом ознайомлення з культурою іншої країни;

освітня: поглибити лексичний запас учнів з теми «*Ireland*»;

професійна: оволодіти мовними знаннями та мовленнєвими компетентностями (в говорінні, читанні);

виховна: виховувати активність учнів, повагу до культури і традицій іншого народу.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: навчальний підручник «Insight. Intermediate (second edition)», відеоролик «Історія Ірландії», «Real St.Patrick», портрет У. Б. Йейтса, робочий зошит, дошка.

Хід уроку

I. Вступна частина уроку

Етап 1. Організаційний момент.

Мета: організувати учнів та налаштувати їх на продуктивну навчально-пізнавальну діяльність.

Прийом: привітання, повідомлення теми та мети уроку.

T: Hello, dear students! Today we have a kind of an unusual lesson, because we'll revise some prominent information about one country, which is located in the north- west of Europe. Thus, we have to discuss such an interesting and complicated topic about one of the most beautiful countries – Ireland.

Етап 2. Підготовка до сприйняття іншомовного мовлення.

Мета: ввести учнів у іншомовну атмосферу.

Прийом: прослуховування національного гімну Ірландії.

Soldiers are we,

Whose lives are pledged to Ireland,

Some have come from a land beyond the wave,

Sworn to be free, no more our ancient sireland

Shall shelter the despot or the slave;

Tonight we man the Bearna Baoil

In Erin's cause come woe or weal,

'Mid cannon's roar and rifle's peal,

We'll chant a soldier's song.

T: You've just listened to the anthem of one of the English-speaking country. You are also able to see its flag and coat of arms here. Can you please guess what country is it?

Expected answer:

S: About Ireland.

T: Very well. During the lesson we'll try to make a report in geography of Ireland. Your geography teacher is also invited to our English lesson.

II. Основна частина уроку

Етап 3. Введення нових лексичних одиниць.

Мета: розкрити значення нових лексичних одиниць з теми, навчити учнів розуміти їх у текстах та використовувати в усному мовленні.

Прийом: робота з підручником

T: Look at these columns of proper names. Let`s listen and repeat them.

Ireland	Ferriter's Cove
The Arctic Ocean	Carrauntoohil
Dublin	County Kerry
Gaelic Ireland	Tyrawley
North Atlantic Ocean	Powerscourt Waterfall

Етап 4. Активізація тематичної лексики.

Мета: практика використання нововведених лексичних одиниць; розширити кругозір щодо теми, яка вивчається.

Прийом: робота в групах

T: So, let`s move on. You have to get information about Ireland. I'll divide you into 2 groups and your task is to complete the chart «Some Facts about Ireland».

Таблиця 2.1 – Some Facts about Ireland

1. Geographical position	
2. Area	
3. Surface	
4. Climate	
5. Lakes and rivers.	
6. Population	
7. Language	
8. Cities	
9. Mineral resources	
10. Economy	

The first group has to search for some information about geographical position and the surface, another group has to find out the information about «Climate» and «Lakes and rivers». After doing this task you`ll tell us your results. Remember, that the only available source of information for you is a map of Ireland.

Етап 5. Читання тематичного тексту та виконання вправ.

Мета: проконтролювати навички розуміння лексичного матеріалу.

Приєм: виконання вправи на заповнення пропусків у тексті.

T: Now your task is to read the text about several symbols of Ireland and fill in the gaps with the missing sentences. In order to make the task easier you can look at the picture of «Symbols of Ireland».

Для того, щоб допомогти учням виконати вправу «Symbols of Ireland», ми пропонуємо використати вербальну опору – зображення з символами Ірландії (Додаток Г). Ця опора допоможе їм краще зорієнтуватися та бути впевненішими.

The Irish flag is the national symbol of Ireland and is a rectangular cloth consisting of three vertical stripes of equal size: green at the pole edge of the cloth, white – in the middle, and orange – at the free edge of the cloth. The ratio of the width of the flag to its length is 1:2.1) _____.

The coat of arms of Ireland is a golden harp with silver strings on a blue background.2)_____. The coat of arms in its current form was approved on November 9, 1945. The harp was chosen as a symbol of independent Ireland.3) _____. The image of the harp is used on coins, passports, official documents of the state, as well as on the seals of the president and government.

The shamrock is one of the main symbols of the Irish nation, and its images can be found literally on everything that is in any way connected with this amazing country.4)_____. At the same time, one should not confuse the three-leaf clover, the emblem of Ireland, and the four-leaf clover – the English symbol of good luck, these are completely different symbols.

The symbol of the Celtic Cross. In Ireland, there is a belief that Celtic crosses appeared on the island thanks to St. Patrick, a missionary who converted the inhabitants of the island to Christianity. According to him, the Celtic cross is an amalgamation of the cross, the symbol of Christianity, and the symbol of the sun, to give Christian converts from paganism the idea of the importance of the cross, linking it to the idea of a pagan solar deity.5) _____.

- A. «Shamrock», which means «clover» in Irish English, has taken root in the people as the personification of the history and culture of the country.
- B. Green colour symbolizes Catholics, orange – Protestants, white – peace between these denominations.
- C. It continued to be the state emblem after the adoption of the constitution.
- D. Early Celtic crosses feature Christian symbols such as the fish and the Christ.
- E. The harp has long been a heraldic symbol of Ireland.

III. **Заключна частина уроку**

Етап 1. Домашнє завдання.

Мета: закріпити вивчені лексичні одиниці, відпрацювати навички монологічного мовлення.

Прийом: переказ тексту, виконання вправ після тексту.

Етап 2. Підсумки уроку.

Мета: узагальнити вивчений матеріал; оцінити роботу учнів на уроці, стимулювати до самостійної роботи.

Прийом: усне заохочення, оцінювання.

T: Let's make a summary of our lesson. What have you learnt at the lesson?

S: ...

T: Now you can read and listen about the geography in English; find out information in different sources; make a description of Ireland using a map and a chart. Thank you for hard work and attention! Have a nice day!

2.2 Організація та проведення експериментальної роботи щодо реалізації комплексу нетрадиційних форм уроків

Для забезпечення достовірності результатів експерименту, перед його початком учням 10-го класу були надані завдання для виконання, щоб визначити їх рівень сформованості іншомовної лексичної компетентності.

Завдання на визначення рівня сформованості іншомовної лексичної компетентності учнів 10-го класу до початку експерименту

1. Choose the correct option from the words below.

1. I have a _____ of a society that is free of exploitation and injustice.
 - a) fleece
 - b) vision
 - c) virtue

2. That company has such a great product that it's no surprise they're _____.
 - a) hit upon
 - b) coin it in
 - c) find out

3. We don't need that kind of _____.
 - a) hassle
 - b) supply
 - c) forgiveness

4. I think that someone _____ both of them. I don't know why they bought this car.

- a) come up with
- b) suck in
- c) get over

2. Choose the best synonym for the following words.

- 1) choir – a) council b) chorus c) group
- 2) recommendation – a) advice b) declaration c) rejection
- 3) humanity – a) land b) mankind c) women
- 4) beverage – a) jug b) liquid c) drink

3. Choose the best antonym for the following words.

- 1) asset – a) breakdown b) delay c) liability
- 2) take-off – a) approach b) landing c) cruise
- 3) absence – a) withdraw b) gear c) presence
- 4) hypothesis – a) assumption b) theory c) calculation

4. Choose the correct homophones.

- 1) She saw a café just off the (rode, road) about a mile back.
- 2) Kevin`s brother is in a (band, banned) which plays Folk music.
- 3) Tom has to wear his socks because his (tows, toes) are freezing.
- 4) Kate (cent, scent, sent) an E-mail to her friend in Egypt.

5. Complete the sentences with a word below and the correct preposition.

There is one word that you do not need to use.

proud	in
anxious	with
delighted	with
fed up	about
interested	of

1 Hannah was _____ her life after getting divorced, so she made a decision to sell everything she possessed on an auction website and start a new life.

2 Charles was so excited and frightened that I rushed to the place where I saw the animal to catch it.

3 If a person is _____ learning about people and culture all over the world, volunteering is a perfect way of doing it.

4 Ann is the first person in her family to go to university, so everybody is really _____ her.

6. Choose the correct word from the options below.

1. Sam _____ the kids for a lot of money.

- a) grab b) pick c) fleece

2. I think we've finally _____ the reason the experiment has been failing.

- a) figure in b) auction off c) hit upon

3. She took out a _____ on her design.

- a) patent b) license c) warranty

4. This software may not be _____ with older operating systems.

- a) compatible b) invisible c) readable

5. _____ are likely to be present in a large class of markets.

a) hassle b) faucet c) acquisition

6. Meanwhile, the soccer experts are still _____ this strange case.

a) suck in b) call off c) check on

7. The only limits in our life are those we _____ on ourselves.

a) impose b) declare c) follow

8. She could find no _____ explanation for its disappearance.

a) plausible b) inspiring c) thrilling

9. Patience is a kind of _____ .

a) virtue b) outlook c) dignity

10. He had a number of _____ for his inventions.

a) rewards b) merit c) grades

7. Fill in the gaps with the words below.

a) immerse b) dependence c) impetus d) throughout e) path
f) fades g) confident h) angle i) route j) worth

At a time when we have access to world information, the thirst for adventure and unexplored lands, like that of Columbus, gradually **(1)**____, because at any time we can look at the Eiffel Tower or the Colosseum from any **(2)**____ on the Internet or see video of a blogger who was there. Yes, we will be able to imagine the world, but in this way we will not feel it, we will not be able to **(3)**____ ourselves in the culture and life of the country. Tourism is the oldest 3D adventure with full video, audio and effects. Moreover, it is much easier for us to travel than it was in the time of Columbus: we have maps, can plan a **(4)**____, have the opportunity to book a hotel to our taste and are **(5)**____ in the comfort of our transport.

You just have to start with a short trip, you just have to try how a thirst for adventure awakens in everyone, a certain (6)___on new experiences that does not leave a person (7)___his life.

The main thing is to see life as it really is, to enjoy the rest and some experience from the journey. My own travel experiences have become a part of my life, they gave me the (8)___to dream and each time make my dream come true and strive for the next one. Traveling is sometimes a difficult (9)___, but so exciting. Only you decide whether it is (10)___starting.

Кожне правильно виконане завдання оцінюється у 10 балів, отже відповівши правильно на усі учень може отримати 70 балів.

Таблиця 2.2 – Шкала переведення балів за тести у дванадцяти бальну шкалу

Рівень	Бали
Низький рівень (3-6 балів)	1-35 балів
Середній рівень (7-9 балів)	35-60 балів
Високий рівень (10-12 балів)	60-70 балів

Таблиця 2.3 – Рівні сформованості іншомовної лексичної компетентності учнів (констатувальний етап експерименту)

Критерії	Групи	Рівні сформованості іншомовної лексичної компетентності та кількість учнів (КУ)					
		Високий (10-12 балів)		Середній (7-9 балів)		Низький (3-6 балів)	
		КУ абс.	%	КУ абс.	%	КУ абс.	%
Лексична правильність	КГ (12)	1	8,3 %	6	50 %	5	41,7 %
	ЕГ (12)	3	24,9 %	5	41,7 %	4	33,4 %
Лексична сполучуваність	КГ (12)	1	8,3 %	4	33,4 %	7	48,3 %
	ЕГ (12)	4	33,4 %	6	50 %	2	16,6 %
Ситуативно-варіативне використання нових лексичних одиниць	КГ (12)	1	8,3 %	5	41,7 %	6	50 %
	ЕГ (12)	2	16,6 %	4	33,4 %	6	50 %
Загалом	КГ (12)	1	8,3 %	5	41,7 %	6	50 %
	ЕГ (12)	3	24,9 %	5	41,7 %	4	33,4 %

Рисунок 2.1 – Рівень сформованості іншомовної лексичної компетентності в контрольній групі на початку експерименту

Рисунок 2.2 – Рівень сформованості іншомовної лексичної компетентності в експериментальній групі на початку експерименту

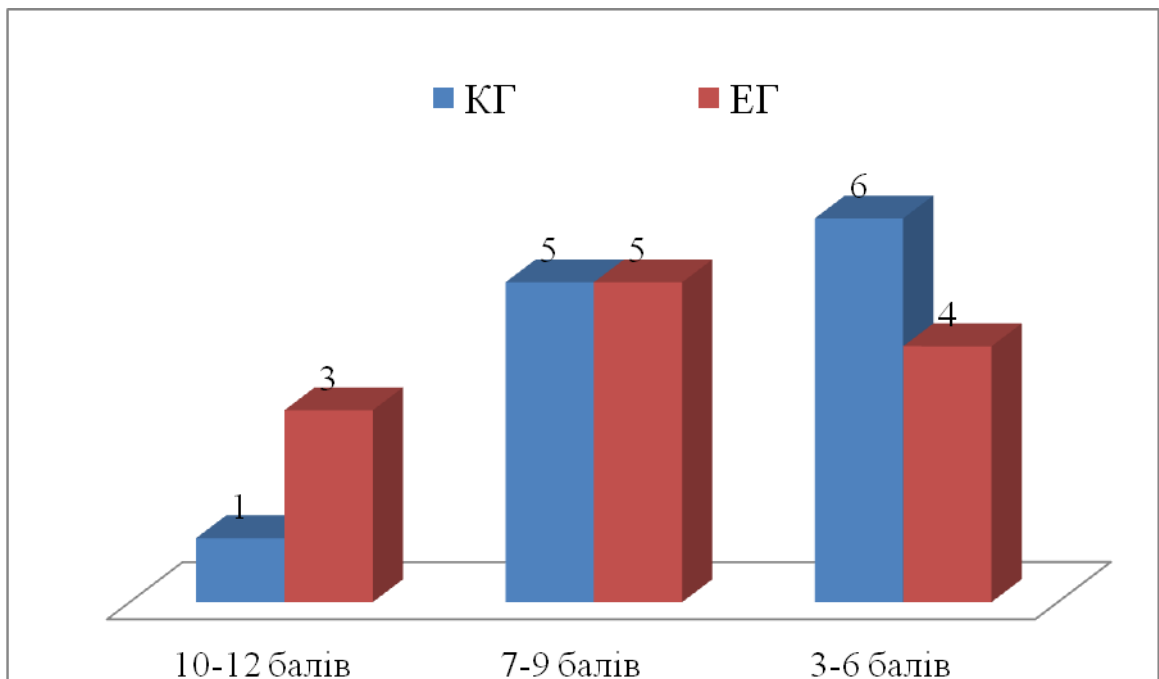

Рисунок 2.3 – Порівняння результатів завдань на визначення рівня сформованості іншомовної лексичної компетентності КГ та ЕГ

Після цього ми підраховали середні результати тестування в обох групах перед експериментом. Результати тестування показують, що середній результат учнів першої групи (далі – контрольної групи) з англійської мови 55,4 балів, в

той час як середній результат учнів другої групи (далі –експериментальної групи) з англійської мови 58,3 балів, що свідчить про приблизно однаковий рівень сформованості іншомовної лексичної компетентності учнів кожної з груп. Скориставшись шкалою переведення балів за тести у дванадцятибальну шкалу, ми визначили, що в експериментальній групі показник середнього рівня – 8, в той час як в контрольній – 7,5.

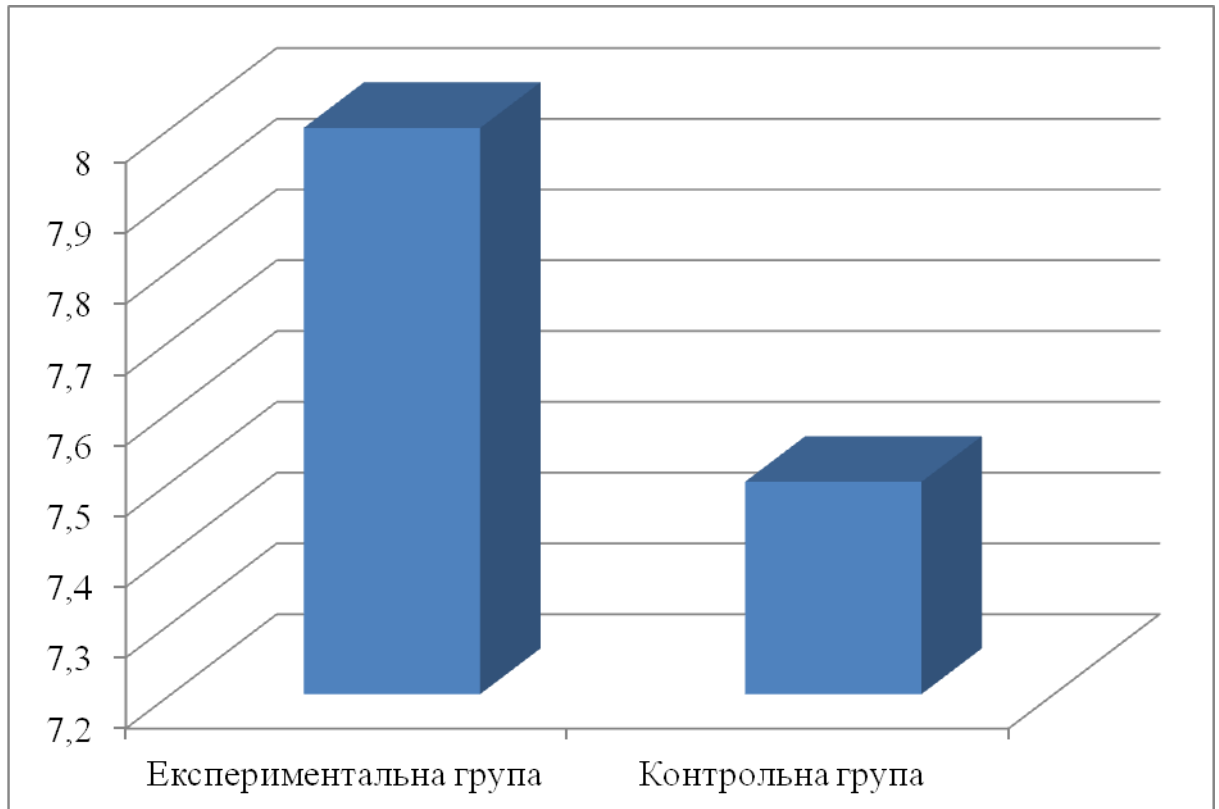

Рисунок 2.4 – Середній рівень сформованості іншомовної лексичної компетентності учнів 10-го класу в обох групах.

Відповідно до поставлених завдань нашого дослідження було розроблено комплекс нетрадиційних форм уроків, який складається з таких уроків: урок-проект «The power of tourism», урок-свято «Halloween», інтегрований урок «Ireland».

Для того, щоб перевірити ефективність використання комплексу нетрадиційних форм уроку англійської мови у формуванні іншомовної

лексичної компетентності учнів 10-х класів нами були розроблені завдання для контрольної перевірки сформованості іншомовної лексичної компетентності учнів (експериментальної та контрольної груп). Завдання поділені на три блоки відповідно до критеріїв оцінювання іншомовної лексичної компетентності.

Таблиця 2.4 – Критерії сформованості іншомовної лексичної компетентності

Критерії	Показники
1. Лексична правильність;	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Підбір синонімів та антонімів до лексичних одиниць. ➤ Вживання спільнокорневих слів та міжмовних омонімів. ➤ Знання тематичної лексики.
2. Лексична сполучуваність;	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Сполучення слів на рівні понадфразової єдності та тексту. ➤ Створення визначених комбінацій слів, з урахуванням синтагматичних характеристик та їх використання в мовленні.
3. Ситуативно-варіативне використання нових лексичних одиниць.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Вживання нових лексичних одиниць відповідно до контексту висловлювання (під час ситуативного мовлення). ➤ Використання тематичної лексики у писемному мовленні

Завдання для перевірки рівня сформованості іншомовної лексичної компетентності учнів 10-го класу наприкінці експерименту

Лексична правильність

1. Choose the best synonym for the following words.

Intention – a) determination b) aimlessness c) negligence d) oversight.

Carriage – a) misconveyance b) misconduct c) misconsignment d) conveyance.

Accumulate – a) gather b) disperse c) scatter d) divide.

Broaden – a) depend b) extend c) conduct d) expose.

Choose the best antonym for the following words.

Pleasure – a) gratification b) pain c) fancy d) indulgence.

Horizon – a) skyline b) purview c) persuasion d) downgrade.

Coincidence – a) resemblance b) incongruity c) comparison d) similitude.

Departure – a) leaving b) arrival c) exclusion d) egress.

2. Choose the word that has the same root of the word.

Anti- a) depressant b) ordinary c) byte d) qualify.

Dis- a) legal b) appearance c) motivate d) grade.

Non- a) election b) lead c) window d) spelt.

De- a) secure b) nomination c) grade d) remove

3. Choose the correct homophone.

- a) The children got (bored, board) during the lesson.
- b) The teachers walked down the (aisle, isle) between the rows of desks.
- c) Jake has a (pane, pain) in her shoulder.
- d) The school (principal, principle) spoke to a group of people.
- e) The shop assistant wants to (sell, cell) as many TVs as possible.

4. Choose the correct word for the definitions below.

Make a trip or journey from one place to another – a) pass through b) get down
c) pick up d) come around

A bird which lives near the sea and has long wings, short legs and white and grey feathers – a) cod b) lizard c) ostrich d) seagull

A list of things or activities to be done at or during some particular time – a) intention b) arrangement c) schedule d) procedure

An area at the airport where passengers wait before they get into an aircraft – a) departure lounge b) arrivals c) gates d) check-in desk

Лексична сполучуваність

5. Match the word combinations.

1. Domestic	a) desk
2. Highway	b) compartments
3. Long-haul	c) travel
4. Overhead	d) road
5. Departure	e) flight
6. Check-in	f) lounge

6. Choose the odd ones out word combinations (only one point is correct).

a) domestic travel b) arrangement travel c) distance travel

a) multi transport b) alternative transport c) fuel transport

a) sifted juice b) grated juice c) extracted juice

a) soak up sights b) soak up the sun c) soak up the vehicle

Ситуативно-варіативне використання нових лексичних одиниць

7. Match the words and their explanations (3 words are odd ones out).

What or who are they?

1. Something that appeared an illusion or a figment of imagination.	
2. The time when you can see all of the big thin that shines in the sky at night.	<p>a) vampire
b) pumpkin
c) ghost</p>
3. A woman in stories who uses magic to do bad things.	
4. A thing that looks like a person, that farmer put in their fields to frighten birds.	
5. A dead person in stories who comes to life at night and drinks people's blood.	<p>d) skull
e) scarecrow
f) costume
g) witch
h) skeleton
i) full moon
j) broom
k) tomb
l) wizard
m) lantern</p>
6. A brush with a long handle that you use for sweeping.	
7. A man in stories who has magic powers.	
8. A very large round vegetable with a thick orange skin.	
9. The special clothes that people wear at a certain time.	
10. The bones of a whole animal or person.	

8. Fill in the gaps with the words below.

- a) witch b) creature c) mummy d) trick or treat e) pumpkin
f) full moon g) Jack o'lantern h) warlock i) trick j) werewolf

In the UK and in the USA Halloween is normally celebrated at the end of October. Children adore this time of joy and happiness, because the choice of costumes they can put on is diverse. Someone may be (1)____, a mythical creature that can temporarily change its appearance magically when there is a (2)____, turning from a person into another (3) ____, plant or object, and vice versa. Another person may choose to be a (4) ____, a person whose soft tissues are protected from decomposition by chemicals, cold, low humidity, or lack of air; (5) ____, a woman endowed with sorcerous abilities, which she received from nature, or learned to sorcery or a (6) ____ – a male witch. Then they make a kind of lamp, which is called (7) "_____" and put inside it a (8) ____ and a candle. When children carry it they say (9) "____!". They knock on the door and if they get a candy, they are delighted. If not, they play a (10) ____, throw the rubbish in the yard.

2.3 Аналіз результатів експериментального дослідження

Задля перевірки результатів завдань для визначення рівня сформованості іншомовної лексичної компетентності учнів 10-го класу наприкінці експерименту нами були розроблені рівні сформованості іншомовної лексичної компетентності та їх показники.

Таблиця 2.5 – Рівні сформованості іншомовної лексичної компетентності

Лексична правильність

Рівні	Показники	Бали
Низький рівень	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Учень неправильно підбирає синоніми та антоніми до лексичних одиниць. ➤ Учень вживає спільнокореневі слова та міжмовні омоніми у неправильному значенні. ➤ Учень не володіє знаннями з тематичної 	3-6

	лексики.	
Середній рівень	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Учень частково правильно підбирає синоніми та антоніми до лексичних одиниць. ➤ Учень практично не допускає помилок у вживанні спільнокореневих слів та міжмовних омонімів. ➤ Учень намагається використовувати тематичну лексику, що вивчається, але іноді не може підібрати потрібного слова. 	7-9
Високий рівень	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Учень правильно підбирає синоніми та антоніми до лексичних одиниць. ➤ Учень вживає спільнокореневі слова та міжмовні омоніми у правильному значенні. ➤ Учень використовує тематичну лексику у правильному значенні. 	10-12

Лексична сполучуваність

Рівні	Показники	Бали
Низький рівень	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Учень неправильно поєднує лексичні одиниці на рівні понадфразової єдності та тексту. ➤ Учень неправильно створює визначені комбінації слів та не використовує їх в мовленні. 	3-6
Середній рівень	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Учень допускає незначні помилки у сполученні слів на рівні понадфразової єдності та тексту. ➤ Учень частково правильно створює визначені комбінації слів та з помилками використовує їх в мовленні. 	7-9

Продовження таблиці 2.5

Високий рівень	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Учень правильно поєднує лексичні одиниці на рівні понадфразової єдності та тексту. ➤ Учень правильно створює визначені комбінації слів, з урахуванням синтагматичних характеристик та використовує їх в мовленні. 	10-12
----------------	--	-------

Ситуативно-варіативне використання нових лексичних одиниць

Рівні	Показники	Бали
Низький рівень	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Учень допускає помилки у вживанні нових лексичних одиниць відповідно до контексту висловлювання. ➤ Учень не використовує тематичну лексику у писемному мовленні. 	3-6
Середній рівень	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Учень частково правильно вживає нові лексичні одиниці, загалом відповідно до контексту висловлювання. ➤ Учень робить незначні помилки у використанні тематичної лексики у писемному мовленні. 	7-9
Високий рівень	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Учень правильно вживає нові лексичні одиниці відповідно до контексту висловлювання. ➤ Учень правильно використовує тематичну лексику у писемному мовленні. 	10-12

Результати виконання завдань учнями представлено у таблиці оцінювання рівня сформованості іншомовної лексичної компетентності в контрольній групі та експериментальній групі після проведення експерименту.

Таблиця 2.6 – Динаміка рівнів сформованості іншомовної лексичної компетентності учнів за результатами дослідно-експериментальної роботи (формувальний етап експерименту)

Критерії	Групи	Рівні сформованості іншомовної лексичної компетентності та кількість учнів (КУ)					
		Високий (10-12 балів)		Середній (7-9 балів)		Низький (3-6 балів)	
		КУ абс.	%	КУ абс.	%	КУ абс.	%
Лексична правильність	КГ (12)	1	8,3 %	6	50 %	5	41,7 %
	ЕГ (12)	8	66,8 %	2	16,6 %	2	16,6 %
Лексична сполучуваність	КГ (12)	1	8,3 %	7	58,3 %	4	33,4 %
	ЕГ (12)	6	50 %	4	33,4 %	2	16,6 %
Ситуативно- варіативне використання нових лексичних одиниць	КГ (12)	1	8,3 %	5	41,7 %	6	50 %
	ЕГ (12)	7	58,3 %	3	25,1 %	2	16,6 %
Загалом	КГ (12)	1	8,3 %	6	50 %	5	41,7 %
	ЕГ (12)	7	58,3%	3	25,1%	2	16,6%

У вигляді діаграми на рисунку також показані результати виконання завдань контрольної групи після експерименту.

Рисунок 2.5 – Рівень сформованості іншомовної лексичної компетентності в контрольній групі після експерименту.

Згідно з результатами виконання завдань учнями контрольної групи, високий рівень формування іншомовної лексичної компетентності мають 8,3 % учнів, середній – 50 % і низький – 41,7 %.

Результати виконання завдань учнями експериментальної групи також продемонстровані у вигляді діаграми на рисунку.

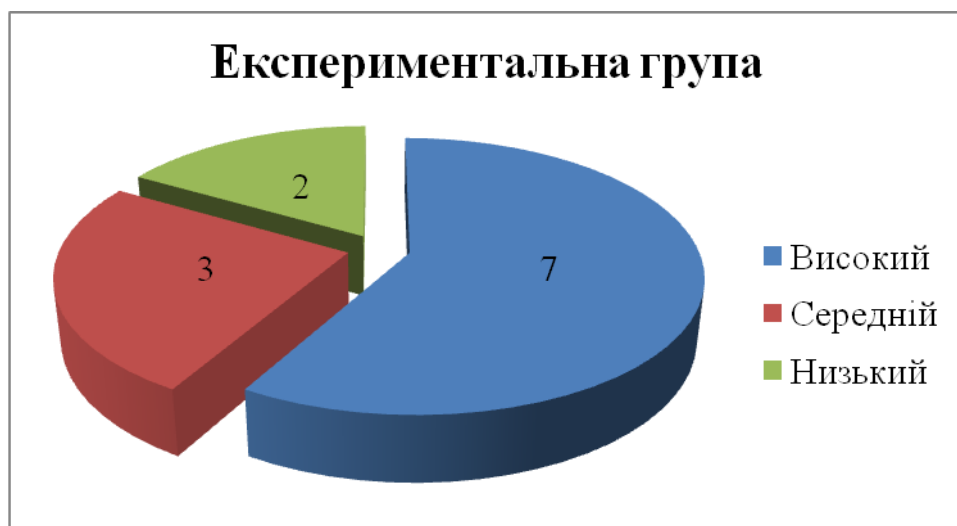

Рисунок 2.6 – Рівень сформованості іншомовної лексичної компетентності в експериментальній групі після експерименту.

Так, після проведення експерименту високий рівень іншомовної лексичної компетентності мають 58,3 % учнів, середній – 25,1 % і низький – лише 16,6 %.

Таблиця 2.7 – Динаміка рівнів сформованості іншомовної лексичної компетентності учнів за результатами дослідно-експериментальної роботи (загальні результати)

Групи	Етапи експерименту	Рівні сформованості іншомовної лексичної компетентності та кількість учнів (КУ)					
		Високий		Середній		Низький	
		КУ абс.	%	КУ абс.	%	КУ абс.	%
КГ (12)	Констатувальний	1	8,3 %	5	41,7 %	6	50 %
	Формувальний	1	8,3 %	6	50 %	5	41,7 %
ЕГ (12)	Констатувальний	3	24,9 %	5	41,7 %	4	33,4 %
	Формувальний	7	58,3%	3	25,1%	2	16,6%

Потім ми здійснили підрахунок середніх результатів тестування в обох групах після експерименту. Скориставшись шкалою переведення балів за тести у дванадцяти бальну шкалу ми визначили, що в експериментальній групі показник середнього рівня – 7,8, в той час як в контрольній – 9,0.

Як підсумок, середні результати обох груп до та після проведення експерименту можна представити у вигляді діаграми на рисунку 2.8

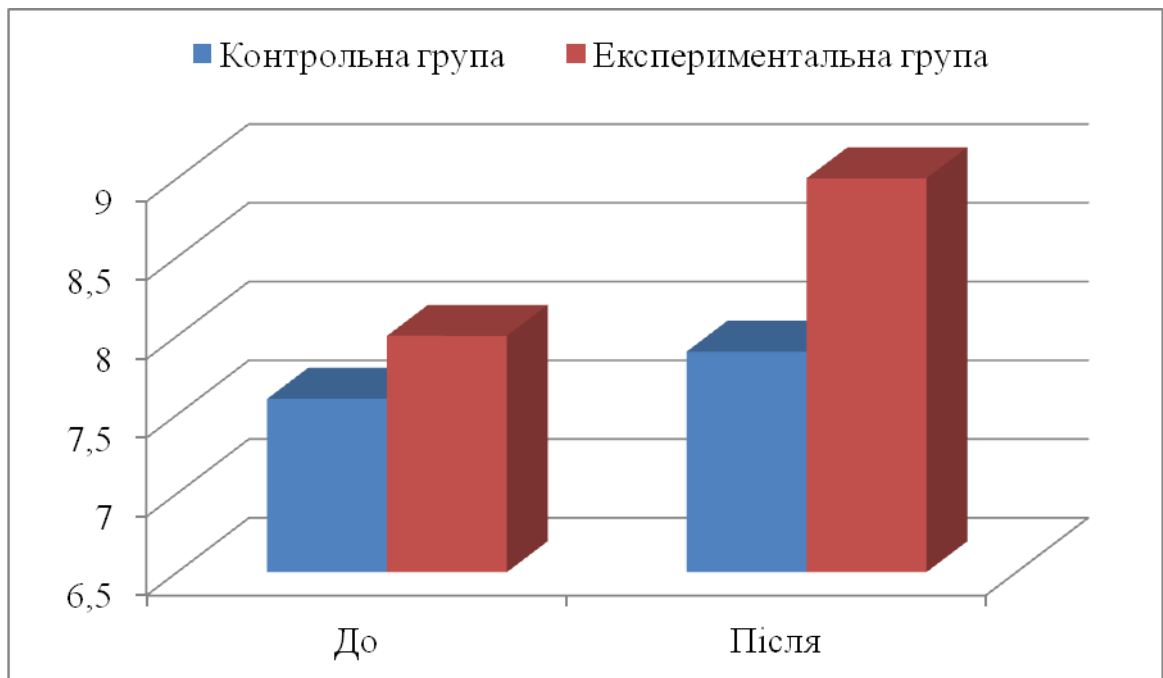

Рисунок 2.7 – Результати проведення експерименту

Рисунок 2.8 демонструє, що рівень сформованості іншомовної лексичної компетентності в експериментальній групі покращився на 1 бал, коли в контрольній групі цей показник підвищився лише на 0,3 бала.

Крім того, для перевірки достовірності отриманих експериментальних даних необхідно підтвердити, що рівні сформованості іншомовної лексичної компетентності у контрольній та експериментальній групах є неоднаковими. Для підтвердження цього, ми провели математичні результати розрахунків використовуючи непараметричний критерій Пірсона, χ^2 . З його допомогою ми можемо знайти відмінності між двома розподілами та оцінити їх достовірність, і, крім того, одержати надійність результатів у 95 % вірогідності.

Вірогідність отриманих результатів перевіримо, застосовуючи критерій χ^2 Пірсона:

нульова гіпотеза H_0 : експериментальна та контрольна вибірки за рівнем сформованості іншомовної лексичної компетентності учнів за досліджуваним критерієм χ^2 однорідні;

альтернативна гіпотеза H_1 : експериментальна та контрольна вибірки різні за рівнем сформованості іншомовної лексичної компетентності учнів за досліджуваним критерієм χ^2 .

Основна розрахункова формула критерію χ^2 -квадрат має ось такий вигляд:

$$\chi_{\text{емп}}^2 = N \times M \times \sum_{i=1}^L \frac{\left(\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M} \right)^2}{\frac{n_i + m_i}{N + M}}, \quad (4.1)$$

N – загальна кількість учнів експериментальної групи;

M – загальна кількість учнів контрольної групи;

n_i – кількість учнів експериментальної групи (ЕГ), які мають середні бали за критеріями високого (n_1), середнього (n_2), низького (n_3) рівнів;

m_i – кількість учнів контрольної групи (КГ), які мають середні бали за критеріями високого (m_1), середнього (m_2), низького (m_3) рівнів;

L – шкала оцінювання, $L = 3$.

Для χ^2 -квадрат критерію рівні значущості оцінені за кількістю ступенів вільності ν , що обчислене за формулою:

$$\nu = (k - 1) \cdot (c - 1), \quad (3.2)$$

де k – кількість вибірок, стовпчиків (груп-2), s – кількість характеристик, за якими відрізняються вибірки, рядків (рівнів оцінювання-3).

Критичні величини $\chi_{кр}^2$ для рівнів значимості $P=0,05$ та $P=0,01$:

$$\chi_{кр}^2 (0,05)=5,991 \qquad \chi_{кр}^2 (0,01)=9,21$$

Обчисливши усі показники, ми отримали результат 6,785.

Отриманий результат 6,785 має більше значення за табличне (5,991). Отже, ми можемо підтвердити гіпотезу про те, що рівень розвитку іншомовної лексичної компетентності в експериментальній групі є вищим за рівень учнів в контрольній групі.

Відповідно до результатів проведення експерименту, ми можемо зробити висновок про те, що розроблений і апробований нами комплекс нетрадиційних форм уроків для формування іншомовної лексичної компетентності учнів є ефективним у використанні на уроках англійської мови. І гіпотеза, яку ми висували у нашій роботі, підтвердилася.

ВИСНОВКИ

На сучасному етапі розвитку освіти зростає роль нетрадиційних форм уроків, адже вони є своєрідним дидактичним феноменом, який розширює уявлення про звичайний шкільний урок. Нетрадиційні форми уроків англійської мови дозволяють урізноманітнювати форми й методи роботи педагога, позбавлятися шаблонів, дають змогу враховувати специфіку навчального матеріалу та індивідуальні особливості школярів. Створення і проведення таких уроків вчителями є виявом педагогічної творчості. У ході проведеного дослідження було обґрунтовано доцільність використання нетрадиційних форм уроків для формування іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів, зокрема 10-х.

Провівши аналіз теоретичних і практичних аспектів дослідження, можна зробити такі висновки.

1. У роботі розглянуто проблему формування іншомовної лексичної компетентності в учнів 10 класів, визначено її складові та особливості. Компонентами іншомовної лексичної компетентності є лексичні навички, лексичні знання та лексична усвідомленість. Лексична правильність, лексична сполучуваність, ситуативно-варіативне використання нових лексичних одиниць є критеріями для визначення рівня сформованості іншомовної лексичної компетентності. Уміння використовувати лексику в мовленні, усному та писемному, реалізується насамперед через розвиток умінь і навичок основних видів мовленнєвої діяльності, зокрема рецепції, продукування, і здійснюється як в письмовій, так і в усній формах. Ми теж дотримуємося думки, що формування іншомовної лексичної компетентності починається з накопичення спостережень за використанням слова в різних контекстах, вивчення його написання та вимови.

Здебільшого основною причиною появи труднощів формування іншомовної лексичної компетентності є утворений або відсутній в учнів

базовий активний або пасивний лексичний запас. Саме тому на уроках англійської мови вчитель повинен забезпечувати лінгвістичну складову змісту навчання старшокласників, а саме формування словникового запасу, який потрібний для досягнення рівня B1 та успішної здачі іспитів.

2. Нетрадиційні форми уроків є важливою складовою у процесі здобування знань з англійської мови, тому що під час уроку зростає розумова діяльність та активність здобувачів освіти, вони стають більш самостійними та ініціативними. Крім того, такі заняття мають безпосередній вплив на якість засвоєння матеріалу.

Творча активність, допитливість, пізнавальний інтерес учнів значно зростає під час проведення уроків у нетрадиційній формі, на відміну від уроків, що проводяться за стандартною програмою. Нетрадиційні форми уроків спрямовані на здобуття усіх необхідних умінь та навичок, формування працьовитості та підвищення рівня знань учнів.

Основна частина нетрадиційних форм уроків має інноваційний характер, що означає впровадження різноманітних інтерактивних методів під час навчальної діяльності, що на сьогоднішній день має особливе значення для проведення сучасного уроку англійської мови.

3. Виявлено ефективні форми нетрадиційних уроків для формування іншомовної лексичної компетентності в учнів 10-х класів. За результатами дослідження було виокремлено такі форми: урок-проєкт, урок-свято, інтегрований урок.

Урок-проєкт було обрано для вивчення теми «*The power of tourism*», оскільки виконання завдань під час роботи над проєктом має кооперативний характер, а діяльність, яка здійснюється при цьому, є за своєю суттю креативною та орієнтованою на особистість учня. Така нетрадиційна форма уроку сприяє вивченню більшої кількості нового лексичного матеріалу (на відміну від уроків за стандартною програмою), адже кожен з учасників групи зацікавлений у презентації своєї частини роботи. Під час такого уроку

самостійна робота учнів з новою лексикою збільшується та вдосконалюються прийоми користування двомовними та одномовними словниками.

Урок-свято є ефективною формою нетрадиційних уроків для представлення теми «Halloween». Адже, як відомо, учням краще запам'ятовується і засвоюється той матеріал, який представлений у цікавій та незвичній формі, що у свою чергу лише сприяє вивченню нової лексики під час уроку.

Інтегрований урок полягає в інтеграції іноземної мови з гуманітарними дисциплінами, географією зокрема, реалізує основні цілі вивчення мови: вдосконалення комунікативно-пізнавальних умінь, спрямованих на систематизацію та поглиблення знань, і обмін цими знаннями в умовах іншомовного мовленнєвого спілкування; вивчення нової лексики, яка охоплює два предмети водночас, подальший розвиток і вдосконалення естетичного смаку учнів. Мова виступає як засіб збереження і передачі від покоління до покоління всіх знань, не тільки лінгвістичних.

4. Під час експериментального дослідження нами було розроблено та впроваджено комплекс нетрадиційних форм уроків для формування іншомовної лексичної компетентності. Ефективність використання розробленого комплексу нетрадиційних форм уроків було перевірено експериментальним шляхом в Старокостянтинівському НВК "Спеціалізована школа І ступеня, гімназія" Старокостянтинівської міської ради Хмельницької області імені Героя України Сергія Михайловича Бондарчука.

Експеримент складався з трьох етапів:

- Констатувальний етап – початкове оцінювання рівня сформованості іншомовної лексичної компетентності;
- Формувальний етап – впровадження розробленого комплексу нетрадиційних форм уроків у практичний процес навчання;

— Контрольний етап – перевірка рівня сформованості іншомовної лексичної компетентності з наступним аналізом та обробкою отриманих результатів.

Підрахунок середніх результатів тестування в обох групах перед експериментом засвідчив про приблизно однаковий рівень сформованості іншомовної лексичної компетентності учнів кожної з груп. Під час проведення експерименту послідовно використовувався комплекс нетрадиційних форм уроків для формування іншомовної лексичної компетентності учнів. Контрольний етап експерименту демонструє, що в результаті використання комплексу нетрадиційних форм уроків рівень сформованості іншомовної лексичної компетентності в експериментальній групі значно зріс.

Отже, використання нетрадиційних форм уроків у формуванні іншомовної лексичної компетентності учнів 10-х класів значно підвищує ефективність навчального процесу, що у свою чергу підтверджує правильність висунутої нами гіпотези.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Бекреньова І. Використовуємо сучасні підходи у викладанні англійської мови. Харків : Основа, 2007. 95 с.
2. Бельгібаєва Д. Принципи комунікативного навчання іноземних мов. Іноземні мови. 2005. №2. С. 21–22.
3. Биков В. Класифікація засобів навчання / Інформаційні технології і засоби навчання: зб. наук. праць / за ред. В. Бикова, Ю. Жука / Інститут засобів навчання АПН України. К., Атіка, 2005. 272 с.
4. Біда, О., Іванова К. Засідання математичного клубу. Англ. мова та літ. 2017. № 7/8. С. 52–55.
5. Верісокін Ю. Відеофільм як засіб підвищення мотивації школярів при навчанні іноземної мови. Іноземні мови в школі. 2005. №5. С. 31–34.
6. Вовщук, Л., Сенько Л., Бабій С. Україна та міжнародні організації світу : інтегр. заняття [з географії та англ. мови], 9–10 кл. Географія. 2017. № 7/8. С. 70–78.
7. Гаврилюк, І. Комп'ютер у моєму житті. Англ. мова та літ. 2017. № 9. С. 15–18. – Бібліогр.: 6 назв.
8. Гальскова Н. Теорія і практика навчання іноземних мов. М.: Айріс Пресс, 2005. 240 с.
9. Гуревич Р. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: (посібник для працівників і студентів педагогічних вищих навчальних закладів). Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2002. 116 с.
10. Довідник учителя англійської мови / Упоряд. Т. Михайленко, І. Берегова. 2-е вид. К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. 128 с.
11. Душніцька І. Важливість вивчення іноземних мов у сучасному світі та роль навчальної гри у цьому процесі. Англійська мова та література: науково-метод. журн. 2018. № 19-21. С. 30–35.
12. Житник Б. Методичний poradник. Форми і методи навчання. Х.: Вид. група «Основа», 2005. 128 с.

13. Завдання для ситуативного спілкування. 5-11 класи. У 2 ч. Ч 1 / М. Бондар, О. Карпенко, Л. Пащенко, Т. Погарська. Харків : Вид. Група Основа, 2004. 112 с.
14. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. С. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2013. 273 с.
15. Зайченко І. Педагогіка: навч. посіб. Київ, «Освіта України», «КНТ», 2008. 528 с.
16. Казачінер О. Сучасні форми та методи навчання англійської мови. Харків: Основа, 2010. 112 с.
17. Капуш В. Інтерактивні технології – технології співпраці. Англійська мова та література. 2006. № 8. С. 2–7.
18. Ковальчук В. Ефективний урок: технологія, структура, аналіз. Київ: Шкільний світ, 2011. 120 с.
19. Колесникова О. Рольові ігри в навчанні іноземної мови. Іноземні мови в школі. 2009. № 4. С. 18-20.
20. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за ред. О. Овчарук, К.: „К. І.С”, 2004. 112 с.
21. Кучма М., Задорожна І. Англійська мова. 6- й рік навчання [рівень стандарту]: підручник для 10 кл. закладів загальн. серед. освіти. Тернопіль: навчальна книга – Богдан, 2018. 190 с. (рекомендовано МОН, використовуються в школах як підручник з англійської мови як другої іноземної)
22. Медніс, І. Summer jobs. Англ. мова та літ. 2016. № 28/29. С. 49–51.
23. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О., Бориско Н., Борецька Г. та ін./ за ред. С. Ніколаєвої, К. : Ленвіт, 2013. 590 с.

24. Михайленко Т. Інноваційні технології у вивченні англійської мови. Київ : Шкільний світ, 2008. 128 с.
25. Мойсеюк Н. Педагогіка: навч. посіб. К.: Саміт Книга, 2007. 656 с.
26. Морська Л. Змістове наповнення моделі підготовки майбутнього вчителя іноземних мов до використання інформаційних технологій у професійній діяльності. Іноземні мови. 2007. № 3. С. 33–38.
27. Навчальний посібник / В. Чайка. К. : Академвидав, 2011. 240 с.
28. Нестандартні форми уроків: Педагогічна академія пані Софії // міні журнал, урок 3. Х.: Вид.група «Основа», 2006. 48 с.
29. Освітні технології: [навч. метод. посіб.] / О. Пехота та ін. / за ред. О. Пехота, К. : А.С.К., 2004. 256 с.
30. Осіпа Р. Інформаційно-комп'ютерні технології в освіті: Навчальний посібник. К.: Міленіум, 2005. 77 с.
31. Островерхова Н. Методологія аналізу якості уроку як педагогічної системи: монографія / Харків: ТИТУЛ, 2008. 402 с.
32. Островерхова Н. Нестандартні форми навчання (нетрадиційні форми навчально-виховного процесу та їх аналіз) : навч. метод. посіб. 2011. № 40. С. 10–11.
33. Островерхова Н. Аналіз уроку : концепції, методики, технології. К.: А. С. К., 2003. 189 с.
34. Павленко В. Педагогічні умови для розвитку креативності учнів у сучасному педагогічному процесі. Проблеми освіти: збірник наукових праць / ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України. Вінниця: ТОВ «Нілон-ЛТД», 2018. Вип. 88 (частина 2). 246 с.
35. Пащенко О. Реалізація сучасних комп'ютерних технологій у навчальному процесі // Гум. вісн. ДВНЗ „Переяслав-Хмельницький державний пед. унів. ім. Гр. Сковороди”, наук.-теор. зб., спец. вип. / Індивідуалізація і фундаменталізація навчального процесу в умовах євро інтеграції. Переяслав-Хмельницький, 2007. 459 с.

36. Печерська Е. Уроки різні та незвичайні. Рідна школа. 2015. № 4. С. 62–65.
37. Пометун О., Пироженко Л. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук. метод. посіб. / за ред. О. Пометун, К.: А. С. К., 2003. 192 с.
38. Попіль І. Шляхи підвищення ефективності та якості уроку англійської мови. Київ, Генеза, 2009.
39. Радченко Н. Розвиток мовної особистості шляхом використання ігрових форм роботи. Англійська мова та література. 2007. № 9 (163). С. 5–7.
40. Редько В. Засоби формування комунікативної компетентності у змісті шкільних підручників з іноземних мов. Теорія і практика : монографія / К. : Генеза, 2012. 224 с.
41. Редько В. Оновлення змісту навчання іноземних мов у сучасній шкільній освіті – прерогатива Нової української школи. Іноземні мови в школах України. 2018. № 4. С. 10–15.
42. Савченко Г. Розвиток комунікативних навичок на уроках англійської мови. 2006. 62 с.
43. Сидоренко Т. Типові та нетипові форми організації навчання. Управління школою. 2004. №14. С. 6–8.
44. Сиротенко Г. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Х.: ВГ «Основа», 2003.
45. Слободянюк В. Нетрадиційні форми навчання іноземної мови на початковому етапі // Англійська мова та література. 2006. № 14 (132). С. 12-15.
46. Суханова І. Інтегрований урок по темі «Leonardo da Vinci». Іноземні мови в школі. 2004. №7. С. 12–16.
47. Сяська Н. Формування англомовної лексичної компетентності майбутніх учителів засобами автентичних поетичних текстів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. ДЗ «Рівнен. держ. гуманіт. ун-т». Рівне, 2014. 260 с.

48. Устименко О. Навчання іншомовного монологічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2013. № 1. С. 3–9.
49. Фіцула М. Педагогіка: навч. посіб. К.: Альма-матер, 2009. 560 с.
50. Форми навчання в школі: Кн. для вчит. / Ю. Мальований та ін. – К., 1992. С. 9–22.
51. Шрагіна Л. Технологія розвитку креативності / Л. Шрагіна. – Київ: Шк. світ, 2010. 160 с.
52. Barcroft, J., Schmitt, N., & Sunderman, G. Lexis. In J. Simpson (Ed.). *The Routledge Handbook of Applied Linguistics*. – Abingdon, UK / New York: Routledge, 2011. – P. 571-583.
53. Brown, H. *Teaching by principles: an interactive approach to language pedagogy* (2nd Ed.). – White Plains, NY: Addison Wesley Longman, 2001.
54. Dóczy, B., & Kormos, J. *Longitudinal Developments in Vocabulary Knowledge and Lexical Organization*. – New York: Oxford University Press, 2016. – 240 p.
55. Evans, V. Lexical concepts, cognitive models and meaning-construction. *Cognitive Linguistics*, v.17, n.4, 2006. – P. 491-534,
56. Harmer J. *How to Teach English*. /J. Harmer// New Edition. Longman, 2007. – 288 p.
57. Henriksen, B. *Three dimensions of vocabulary development*, 1999.
58. Hunt, A., & Belgar, D. *Current Research and Practice in Teaching Vocabulary* In Jack C. Richards and Willy A. Renandya (Eds.), *Methodology in language teaching: An anthology of current practice* New York: Cambridge University Press, 2002. – P. 258-266.
59. Laufer, B., & Goldstein, Z. Testing vocabulary knowledge: Size, strength, and computer adaptiveness. *Language Learning*, 2004. – P. 399-436.
60. *Longman Student Grammar of Spoken and Written Grammar*. D. Biber, S. Conrad. – Longman, 2002. – 260 p.

61. Meara, P. The rediscovery of vocabulary. *Second Language Research* P., 2002. – P. 393-407.
62. Morris, L., & Cobb, T. Vocabulary profiles as predictors of TESL student performance. *System*, 2004. – P. 75-87.
63. Nation, I. *Learning vocabulary in another language*. New York: Cambridge University Press, 2001.
64. Nation, I. How large a vocabulary is needed for reading and listening? *Canadian Modern Language Review* 2006. – P. 59-82.
65. Newby, D. *Competence and Performance in Learning and Teaching: Theories and Practices. The Selected Papers from 19th International Symposium on Theoretical & Applied Linguistics*. 2011.
66. Qian, D. Investigating the relationship between vocabulary knowledge and academic reading performance: An assessment perspective. *Language Learning*, Vol.52, No.3, 2002. – P. 513-536.
67. Read, J. Plumbing the Depths: How should the Construct of Vocabulary Knowledge be Defined? In P. Bogaards and B. Laufer (eds), *Vocabulary in a Second Language*. Amsterdam: John Benjamins, 2004. – P. 209-27.
68. *Reference Guide for the Teacher of English. Довідник вчителя англійської мови / Упоряд. Т. Михайленко, І. Берегова. – К. : Ред. загальнопед. газ., 2004. – 128 р. – (Б-ка «Шк. світу»)*.
69. Richards, J., & Schmidt, R. *Longman Dictionary of Language Teaching & Applied Linguistics (4th edition)*. Essex: Pearson Education Limited, 2004.
70. Solomko Z. The receptive lexical competence of professional foreign language communicative competence // *Teaching science: realities and prospects*. Vol. 60, 2018. – P. 137-141.
71. Syam Choudhury, A. Teaching vocabulary in the ESL/EFL classroom: Central pedagogical issues. *The Modern Journal of Applied Linguistics*, Vol.2, No.4, 2010. – P. 306-316.

72. Waring, R., & Nation, P. Second language reading and incidental vocabulary learning. *Angles on the English Speaking World*, 2004. – P. 97-110.
73. Zareva, A. Models of lexical knowledge assessment of language learners of English at higher levels of language proficiency. *System*, 2005. – P. 547 - 562.

ДОДАТОК А

Ілюстрація – доповнення до лексичної вправи «Modes of transport»

5 Modes of Transportation

Mode of Transportation, also called transportation mode, alludes to different ways by which individuals or goods are transported from one distinct location to another through air, sea, or land. There are also other available modes which include pipelines (for oil or gas transportation), space (satellite), and cable (energy supply, internet).

Each mode of Transportation has a primarily different technological solution, and some need a different environment. Each method has its transport in India operators, infrastructure, vehicles, and operations.

Comparison Table for Advantages & Disadvantages of Modes of Transportation

Advantages

Road Transportation

- The velocity of delivery is high in the case of short distances.
- The door-to-door service is best for this mode of transportation.

Rail Transportation

- Carrying capacity is pretty high.
- The rapid speed of delivery.

Water Transportation:

- It has a high carrying capacity.
- Cost-effective for heavy and bulky goods.

Air Transportation:

- It has high speed.
- There is no physical barrier to this mode of transportation.

Pipeline

- Any weather statuses do not influence it.
- Natural route's existence helps in transportation.

Disadvantages

Road Transportation

- Emissions of noise pollution and toxic materials.
- Possible traffic delays.

Rail Transportation

- There is a strict and restricted timetable and routes.
- Expensive cost for constructing and maintenance.

Water Transportation:

- It uses a high time for shipment.
- The risk of accidents is pretty huge as the ship/boat could sink any time.

Air Transportation:

- It is the most costly out of all other modes of transportation.
- It needs trained individuals for a successful flight.

Pipeline

- The type of cargo is limited.
- It is an easy target for vandalism or terror attacks.

AplusTopper.com

Вправа на заповнення пропусків у реченнях

HALLOWEEN

Question: *What do you already know about Halloween?*

- Complete the 15 sentences with the words on the left.

- C** candle *n.*
costume *n.*
- D** decoration *n.*
- G** ghost *n.*
- J** jack o' lantern *n.*
- M** make-up *n.*
mask *n.*
monster *n.*
- P** party *n., v.*
pumpkin *n.*
- S** spooky *adj.*
- T** trick-or-treat *v.*
- V** vampire *n.*
- W** witch *n.*
- Z** zombie *n.*

1. Halloween is a scary, or spooky, evening.
2. A _____ is any kind of large, strange, scary animal (that is probably not real).
3. Some people like to wear a _____ that covers their face during Halloween.
4. Have you ever seen the _____ of a dead person?
5. A _____ burns and makes light.
6. Who can we invite to the Halloween _____?
7. A _____ is a kind of monster (not real). It is a person who has died and come back to life.
8. Kids knock on doors during Halloween and ask for candy by saying, "_____."
9. A _____ is a large, round, yellow-orange fruit that is commonly seen during Halloween.
10. If you can fly in the air on a broomstick and do magic like Harry Potter, then you may be a _____.
11. People like to wear _____s during Halloween – clothes that change how they look.
12. _____s can make a place look more beautiful or interesting.
13. A _____ is a Halloween decoration made with a pumpkin – that has a face cut into it!
14. Be careful! _____s like to drink blood!
15. You can put _____ on your face to look more beautiful . . . or look scary!

ДОДАТОК В

Лексична вправа «Pumpkin Patch»

Scrambled Pumpkin Patch

Things got a little mixed up down on the farm with all of the visitors coming to find their perfect Halloween pumpkin. Can you help put things back in order?

1. Unscramble the letters to make vocabulary words you might use at the pumpkin patch.

KYAEBS _____

RCRAY _____

ESCCA _____

CERONA _____

NMUUAT _____

SRCHVAT _____

KICP _____

ARPM _____

SUHSAQ _____

EWENLAOLH _____

CVARE _____

ORWS _____

ACTPH _____

RRCRCEWOAS _____

LOIACFE _____

MPINKUP _____

EZIS _____

WHEGI _____

IFDLE _____

ESDSE _____

IDHERAY _____

OBSSMLO _____

UTFRI _____

IEVN _____

ДОДАТОК Г

Вербальна опора для вправи «Symbols of Ireland»

SYMBOLS OF IRELAND 	
 <p>IRISH FLAG</p>	 <p>COAT OF ARMS</p>
 <p>SHAMROCK</p>	 <p>BRIGID'S CROSS</p>
 <p>IRISH HARP</p>	 <p>CLADDAGH RING</p>
 <p>CELTIC CROSS</p>	 <p>TREE OF LIFE</p>
 <p>LEPRACHAUN</p>	 <p>IRISH HARE</p>